

Sigurnosna kultura

Božić-Đeneš, Leona

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, University Department for Forensic Sciences / Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za forenzične znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:227:587173>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-05**

SVEUČILIŠTE
U
SPLITU

SVEUČILIŠNI
ODJEL ZA
FORENZIČNE
Znanosti

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department for Forensic Sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA FORENZIČNE ZNANOSTI
FORENZIKA I NACIONALNA SIGURNOST

DIPLOMSKI RAD

SIGURNOSNA KULTURA

LEONA BOŽIĆ-ĐENEŠ

Split, srpanj 2022.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA FORENZIČNE ZNANOSTI
FORENZIKA I NACIONALNA SIGURNOST

DIPLOMSKI RAD

SIGURNOSNA KULTURA

MENTOR: DOC. DR. SC. ANA JELIČIĆ

LEONA BOŽIĆ-ĐENEŠ

507/2019

Split, srpanj 2022.

Rad je izrađen na Sveučilišnom odjelu za forenzične znanosti

Pod nadzorom doc. dr. sc. Ane Jeličić

U vremenskom razdoblju od lipnja 2021. do lipnja 2022.

Datum predaje rada: 08. srpnja 2022.

Datum prihvatanja rada: 13. srpnja 2022.

Datum obrane rada: 21. srpnja 2022.

Ispitno Povjerenstvo:

1. Prof. dr. sc. Josip Kasum

2. Doc. dr. sc. Marko Perkušić

3. Doc. dr. sc. Ana Jeličić

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
1.1. Kultura - pojam i definicija	2
1.1.1. Informacijska kultura	5
1.1.2. Organizacijska kultura	9
1.2. Sigurnost	13
1.2.1. Sigurnosni sustav	16
1.2.2. Suvremene prijetnje sigurnosti	19
1.3. Sigurnosna kultura	21
2. CILJ RADA	24
3. ISPITANICI I METODE	26
3.1. Ispitanici	26
3.2. Metode	27
3.3. Statistička analiza	28
4. REZULTATI	29
5. RASPRAVA	41
6. ZAKLJUČAK	43
7. LITERATURA	44
8. SAŽETAK	48
9. SUMMARY	49
10. ŽIVOTOPIS	50
IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI	51
11. PRILOZI	52
11.1 POPIS SLIKA I TABLICA	52
11.2 ANKETNI UPITNIK	53

1. UVOD

U ovom radu smo definirali i komparirali dva pojma, a to su pojmovi “kulture” i “sigurnosti” u cilju shvaćanja ”sigurnosne kulture”. Proveli smo istraživanje na studentskoj populaciji na Sveučilišta u Splitu kako bi ispitali percepciju njihovih sigurnosnih prioriteta (primjerice prilikom upisivanja fakulteta, ali i korištenja interneta), njihova mišljenja o odnosu fakulteta prema sigurnosnim rizicima; sigurnosnim procedurama na njihovim fakultetima.

Također smo pobliže objasnili što je nematerijalna kultura te pojmove informacijske i organizacijske kulture i sigurnosti. Nakon pojmovnog određivanja potrebnog za razumijevanje i konstruiranje pojma sigurnosne kulture, prezentirali smo rezultate provedenog istraživanja među studentima Splitskog Sveučilišta kako bismo dobili uvid unčin na koji studenti shvaćaju sigurnost kroz kontakt s tehnologijom i svojim okruženjem - prvenstveno fakultetom. Postavili smo pet hipoteza a rezultate smo analizirali koristeći se programom za statističku obradu podataka *Statistical Package for the Social Sciences (SPSS)*. Te hipoteze su: “Studenti bi se osjećali sigurnije ukoliko bi na fakultetu postojao videonadzor/zaštitar”; “Studenti smatraju kako se ne provodi kontrola ulaska u zgradu fakulteta”; “Studenti misle kako se njihov uređaj (mobitel, laptop...) ne može pratiti na internetu”; “Studenti misle da bi ih fakulteti trebali upoznati sa protokolom u slučaju izvanredne situacije”; te “Stariji studenti izražavaju veći stupanj brige za sigurnost prilikom posjete stranim državama”.

Odabrali smo istraživanje provoditi na studentskom uzorku to jest populaciji zbog njihove lake dostupnosti u pogledu rješavanja on-line upitnika te zbog pretpostavke da imaju dovoljno razvijenu percepciju ugroza na koju još nisu utjecale eventualne sigurnosne procedure s kojima bi se zaposlena populacija susrela na svom radnom mjestu.

Anketni upitnik provodio se u dva navrata, krajem akademske godine 2020./2021. te početkom akademske godine 2021./2022., na šest fakulteta s najvećim upisnim kvotama (Medicinski fakultet, Prirodoslovno-matematički fakultet, Pravni fakultet, Filozofski fakultet, Ekonomski fakultet, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje) kao i studentima fakulteta s manjim upisnim kvotama koji zajedno čine kategoriju “ostali”. Anketa se sastoji od šest tematskih cjelina, od kojih prva ispituje opće sociodemografske karakteristike a ostale grupe pitanja ispituju percepciju sigurnosti među studentima. Stavovi studenata mjereni su Likertovom skalom stupnjeva slaganja uz par pitanja višestrukog odabira.

1.1. Kultura - pojam i definicija

Kultura je pojam koji se odnosi na naročito velik i raznolik skup uglavnom nematerijalnih vidova društvenog života. Prema sociološkoj teoriji, kultura se sastoji od vrijednosti, vjerovanja, sustava jezika, komunikacije i praksi koje ljudi zajednički dijele i koje se mogu koristiti kako bi ih se definiralo kao kolektiv. No, kultura uključuje i materijalne objekte koji su zajednički toj skupini ili društvu. Kultura se razlikuje od društvene strukture i ekonomskih dijelova društva ali je povezana s njima. Važna je za oblikovanje društvenih odnosa, održavanje društvenog poretka, određivanje načina na koji osmišljavamo svijet te svoje mjesto u njemu i u oblikovanju naših svakodnevnih akcija i iskustava u društvu. Nematerijalni vidovi kulture odnose se na vrijednosti i vjerovanja, jezik, komunikaciju te prakse koje zajednički dijeli veća skupina ljudi. [1]

Prema Enciklopediji Leksikografskog zavoda kultura je ukupnost materijalnih i duhovnih vrijednosti koje je stvorio čovjek u svojoj društveno-povijesnoj praksi u svrhu svladavanja prirodnih sila, razvoja proizvodnje i rješavanja društvenih zadataka. [2] Dakle, kulturu čine dva međusobno povezana područja: materijalna kultura (sredstva za proizvodnju i ostale materijalne tvorevine) i duhovna kultura (ukupnost rezultata znanosti, umjetnosti i filozofije, morala i običaja). [3]

Prema Jenecksu, postoje četiri glavne definicije to jest značenja kojima se određuje pojam kulture. Za početak, kultura se katkada razumije kao stanje duha, svojstvo kojeg posjeduju pojedinci koji su kadri stjecati znanja koja se smatraju poželjnima. Zatim, kultura je tijesno povezana s civilizacijom, što znači da su neka društva kulturnija (civiliziranija) od drugih. Slijedi široko prihvaćena definicija kulture, ta da je kultura “kolektivni skup umjetničkih i intelektualnih djela unutar nekog društva”, što znači da ju nalazimo u kazalištu, galerijama, knjižnicama a ne u svim aspektima društvenog života. Iz perspektive sociologije, kultura je ukupni način života ljudi.

Kako bi pojasnili neke od različitih definicija i viđenja kulture, referirali smo se na tri dominantne sociološke perspektive - funkcionalističku, marksističku i strukturalističku. Funkcionalisti kulturu prvenstveno promatraju kroz norme, vrijednosti i načine življenja, a ne u smislu umjetnosti. Durkheim i Mauss u djelu *Primitivna klasifikacija*, razmatraju neka od osnovnih pitanja o nastanku ljudske kulture. Ona može nastati tek kada ljudi postanu sposobni

uočavati razlike između stvari te klasificirati te stvari, što znači da razvoj kulture proizlazi iz razvoja sustava klasifikacije. Model na kojem se temelji klasifikacija potječe iz društvene strukture, a društvene strukture temelje se na podjelama između društvenih skupina. Primitivni klasifikacijski sustavi, primjerice domorodačka plemena koja su se podijelila na dva klana te sve ostale stvari i pojave dijele u neku od te dvije skupine, osnova su na kojoj je nastala kultura. Klasifikacijski sustavi opisuju hijerarhiju, uspostavljaju odnose među skupinama stvari i organiziraju svijet na razumljiv način za pripadnike društva. U djelu *Elementarni oblici religijskog života*, Durkheim prikazuje kako se religija temelji na podjeli svijeta na sveto i profano te je ona u jednostavnim društvima temelj za kolektivnu svijest. Da bi društvo neometano funkcioniralo, potrebna je zajednička kultura ili kolektivna svijest koja postoji neovisno o željama pojedinaca te koja ograničava njihovo ponašanje. Govori kako se kolektivna svijest “ne mijenja iz naraštaja u naraštaj...ona međusobno povezuje naraštaje. Stoga je potpuno drugačija od pojedinačnih svijesti, premda se može ostvariti jedino kroz njih.” [4]

Strukturalistički pogledi na kulturu su drugačiji. Parsons koji u djelu *Društveni sustav* kulturne objekte definira kao “simboličke elemente kulturne tradicije, izražajne simbole ili vrijednosne obrasce”. Kultura uključuje jezik nekog društva, simbole poput zastava i grbova, uvjerenja o ispravnosti ili neispravnosti određenih stvari te primjerice likovnu umjetnost nekog društva. Smatra da pojedinci mogu ući u društvenu interakciju tek kada se razvila kultura koja omogućuje njihovu međusobnu komunikaciju. Parsons i Bales govore kako se kultura prenosi kroz primarnu socijalizaciju kroz koju ljudi upoznaju različite statuse i uloge. Primarna socijalizacija uključuje usvajanje osnovnih vrijednosti kulture, normi, jezika te se odvija u ranom djetinjstvu u obitelji. [5] Parsons zaključuje kako se kultura sporo mijenja te kako za neometano funkcioniranje društva većina pripadnika mora dijeliti vrijednosti određene kulture, a vrijednosti se mijenjaju kako se društva razvijaju od jednostavnijih prema složenijima. U jednostavnim društvima prevladavaju varijable obrasca A i one se temelje na pripisivanju jer se ljude procjenjuje i nagrađuje u skladu s time tko su (primjerice pomažemo drugim ljudima ako su dio istog klana). Dok u složenijim društvima prevladavaju varijable obrasca B koje se temelje na postignuću te se ljude nagrađuje na temelju postignuća. Takva su po Parsons učinkovitija društva.

Marksističke teorije, slično kao i funkcionalističke, smatraju kako je porijeklo kulture društveno te da je nastala iz prvih društava a ne iz prirode ili urođenih nagona. Marx smatra kako kultura proizlazi iz ljudskog rada te da se ljudi uključuju u proizvodnu djelatnost čak i kada ne moraju. Proširenjem rada izvan neposrednih životnih potreba, ljudi počinju razvijati samosvijest te tako stvaraju kulturu. Marx i Engels u djelu *Njemačka ideologija* govore kako su “misli vladajuće klase u svakoj epohi vladajuće misli tj. klasa koja je vladajuća materijalna sila društva istovremeno je njegova vladajuća duhovna sila” ta da su vladajuće misli “idealni izraz vladajućih materijalnih odnosa”. Prema jednoj od interpretacija daje se zaključiti kako je u kapitalističkim društvima sva kultura proizvod ideologije vladajuće klase. No također, prema drugoj interpretaciji različite klase imaju različite kulture, te će te kulture ostati različite jer im se razlikuju materijalni uvjeti života. Različita životna iskustva vladajuće i radničke klase proizvode različit pogled na svijet te iz toga proizlazi i različita kultura. [4] Pojam kulture jedan je od najsloženijih pojmova u humanističkim i društvenim znanostima. Prema antropološkom shvaćanju kulture, kultura je statički, nepromjenjivi, sveobuhvatni entitet, koji u potpunosti određuje neku zajednicu, koja je obično vezana za svoj teritorij. S druge pak strane, razvijaju se novi pristupi kulturi, među kojima se nalaze i postmoderni pristupi. Oni naglašavaju dinamičnost, unutarnju heterogenost te promjenjivost kultura. Iz te perspektive, kultura se ne odnosi samo na artefakte i objekte kao takve, već ponajprije na načine na koji se ljudi prema njima odnose (naročito u simboličkom smislu), kako ih doživljavaju i interpretiraju. [6]

1.1.1. Informacijska kultura

Informacijska kultura u širem smislu označava skup principa i mehanizama koji osiguravaju interakciju etničkih i nacionalnih kultura te njihovu povezanost u općem iskustvu čovječanstva. U užem smislu, ona određuje načine odabiranja informacija i njihovo predstavljanje s ciljem rješavanja teorijskih i praktičnih problema. Također, ona utječe i na mehanizme usavršavanja, skladištenja i prijenosa informacija te razvoj sustava obuke osobe s ciljem učinkovitog korištenja informacijskih sredstava i informacija [7].

Postoje brojne definicije kulture informacijske sigurnosti: „proces integracije vjerovanja, percepcija, stavova, vrijednosti, pretpostavki i znanja koja vode, usmjeravaju i upravljaju percepcijama i stavovima zaposlenika čime se utječe na njihovo sigurnosno ponašanje“. Da Veiga proširuje ovu definiciju i tvrdi da kultura informacijske sigurnosti predstavlja „stavove, pretpostavke, vjerovanja, vrijednosti i znanje koje zaposlenici koriste za interakciju s organizacijskim sustavima i procedurama u bilo kojem trenutku, gdje interakcija rezultira prihvatljivim ili neprihvatljivim ponašanjem koje se očituje u artefaktima i tvorbama koji postaju dio načina na koji se stvari rade u organizaciji radi zaštite informacijske imovine“. [10]

Informacijsku kulturu tvori sklop društvenih vrijednosti te stajališta korisnika informacijskih sustava, točnije njihovo ponašanje, kao i pravila ponašanja informacijskoga sustava. Ponajprije se misli na trajne oblike i obrasce ponašanja korisnika, ponašanja koje je određeno vrednotama, svjetonazorom, statusom i pravilima korisnika.

Vrstu i strukturu informacijske obavijesti te način njezina korištenja uvelike određuje dominantna kultura nekog društva. Informacijska kultura ne određuje samo korisnika informacijskog sustava nego i cjelokupni sustav kao i njegovu strukturu. Mjesto i uloga informacijskog sustava (ili nekog njegovog dijela) u društvu ovisi o “svjetonazoru” korisnika, “ovisno o izboru vrednota bit će definirani ciljevi informacijskog sustava, ono štoće on raditi i čemu će težiti; a pisana i nepisana pravila odredit će kako će se u informacijskom sustavu to raditi.” [8]

Informacijska kultura je kultura u kojoj se transformacija intelektualnih resursa održava uz transformaciju materijalnih resursa. Primarni resursi za tu vrstu transformacije različite su vrste znanja i informacija, a rezultat je određeni intelektualni proizvod, koji je neophodan da bi materijalne aktivnosti funkcionirale i pozitivno se razvijale. To je kultura u kojoj se prepoznaje vrijednost i korisnost informacija za postizanje uspjeha, kultura u kojoj informacije čine osnovu organizacijskog odlučivanja, dok se informacijska tehnologija lako iskorištava kao sredstvo za učinkovite informacijske sustave.

Informacijska kultura važna je komponenta organizacije. Svaka organizacija, bez obzira na to koliko je velika ili mala, bez obzira na vrstu i funkciju, gdje god se nalazila u svijetu, ima svoju informacijsku kulturu, koja je dio cjelokupne organizacijske kulture i s njom je neraskidivo isprepletena. [7] Organizacija je “društveno kolektivno tijelo nastalo radi ostvarivanja određenih ciljeva;... ukupnost osoblja neke ustanove, poduzeća, kolektiva uopće, kao i organizacijska struktura njihove ukupne ili djelomične djelatnosti”. Koordinacija i suradnja glavni su elementi organizacije, a članovi zajedno djeluju u okvirima organizirane strukture. [9]

No, informacijsku kulturu teško je definirati i postoji puno pristupa. U tom širokom pristupu, informacijska kultura usko je povezana s informacijskom tehnologijom, informacijskim sustavima i digitalnim svijetom. Informacijska tehnologija je posrednik informacijske kulture te postoji interakcija između informacijske tehnologije i informacijske kulture. Nadalje, informacijska kultura povezuje se i s informacijskom pismenošću, kao i s formalnim informacijskim sustavima (tehnologija), općim znanjem, pojedinačnim informacijskim sustavima (stavovi) i informacijskom etikom. Odgovorna je za nepisano, nesvjesno ponašanje te ispunjava jaz između onoga što se službeno dogodilo i onoga što se stvarno dogodilo.

Hindle sugerira da se informacijska kultura sastoji od sljedećih elemenata [7]:

- informacijski tokovi koji su horizontalni i vertikalni - pojedinci imaju pristup informacijama koje su im potrebne za obavljanje svog posla;
- odluke se temelje na informiranoj prosudbi - svatko vidi upravljanje informacijama kao dio svoje uloge;
- dijeljenje informacija s ciljem izgradnje učinkovitih radnih odnosa - i IT se smatra alatom koji omogućuje postizanje poslovnih rezultata.

Curry i Moore [7] identificiraju sljedeće elemente važne za evaluaciju informacijske kulture:

- komunikacijski tokovi - partnerstva među organizacijama;
- unutarnje okruženje - upravljanje informacijama;
- procesi i postupci;
- rukovodstvo.

Organizacija prvo prepoznaje potrebu za usvajanjem informacijske kulture, zatim komunicira etos te pokazuje predanost restrukturiranjem kako bi odražavala komponente informacijske kulture. Proces je dinamičan te se nastavlja sve dok filozofija i praksa informacijske kulture ne postanu norma. U toj se fazi informacijska kultura više ne razlikuje od organizacijske kulture i organizacija je evoluirala u onu u kojoj su dostupnost i korištenje informacija svojstvene svakodnevnim aktivnostima.

Marchand je identificirao četiri tipa informacijske kulture, a to su: [7]

- funkcionalna kultura - menadžeri koriste informacije kao sredstvo za vršenje utjecaja ili moći nad drugima;
- kultura dijeljenja - menadžeri i poslodavci vjeruju jedni drugima da će koristiti informacije za poboljšanje svoje izvedbe;
- kultura upitnika - menadžeri i zaposlenici traže informacije kako bi bolje razumjeli budućnost i promijenili obrasce rada kako bi se mogli uskladiti s budućim trendovima/ smjerovima;
- kultura otkrića - menadžeri i zaposlenici otvoreni su za nove uvide u krizu i radikalne promjene te traže načine za stvaranje konkurentskih diskontinuiteta.

S druge pak strane, Davenport [7] razlikuje sljedeće vrste informacijske kulture:

- otvorena ili zatvorena - orijentirana na činjenice ili se temelji na glasinama i intuiciji;
- unutarnje ili eksterno usmjerena;
- kojoj je cilj kontroliranje ili osnaživanje;
- kultura koja ima preferencije za informacijske kanale ili za medije.

Novija istraživanja, poput Glaspie i Karwowski, 2018.; AlHogail, 2015.; Sherif i sur., 2015.; Choi i sur., 2018., pokazuju da je za pravilno upravljanje informacijskom sigurnošću, osim tehničkih mjera koje su davno prepoznate, potrebno uzeti u obzir i netehničke mjere s naglaskom na ljudskom čimbeniku.

Chen kao netehničke mjere zaštite naglašava edukaciju i osviještenost o informacijskoj sigurnosti s ciljem uspostavljanja odgovornog ponašanja zaposlenika. No, sigurnosno prihvatljivo ponašanje zaposlenika nije zajamčeno čak i ako organizacija uspostavi sustav upravljanja informacijskom sigurnošću, što dovodi do potrebe za uspostavom primjerene kulture informacijske sigurnosti unutar organizacije. Ljudski čimbenici uključeni u informacijsku sigurnost mogu značajno pridonijeti njenoj zaštiti tako da ih se transformira u rješenje problema. Primjerena kultura informacijske sigurnosti ne može se uspostaviti bez formalno dokumentiranih sigurnosnih politika i procedura.

Kultura informacijske sigurnosti, ako je dobro uspostavljena i podržana od višeg rukovodstva, može uvelike pridonijeti zaštiti informacijske imovine pretvaranjem ljudi u rješenje problema sigurnosti. Potreba za uspostavom dobre kulture informacijske sigurnosti naročito dolazi do izražaja u slučaju organizacija koje predstavljaju tzv. kritičnu nacionalnu infrastrukturu koja je u današnje vrijeme sve češća meta kibernetičkih napada. Prvi je korak u uspostavi kulture informacijske sigurnosti identifikacija čimbenika koji čine tu kulturu. Različiti autori navode različite čimbenike koji utječu na kulturu informacijske sigurnosti što dovodi do zaključka kako ne postoji konsenzus u postojećim istraživanjima oko ključnih čimbenika kulture informacijske sigurnosti. U istraživanjima kulture informacijske sigurnosti autori su se bavili temama koje uključuju procjenu i mjerenje kulture informacijske sigurnosti te njezino prihvaćanje u organizacijama, zatim identificiranje čimbenika kulture informacijske sigurnosti kao i razvoj okvira kulture informacijske sigurnosti. Ključni čimbenici koji su pronađeni u relevantnoj literaturi su: svijest o informacijskoj sigurnosti, podrška rukovodstva, politika i procedura informacijske sigurnosti, obuka, usklađenost, znanje, sigurnosno ponašanje, uloge i odgovornosti, uvjerenja, procjena i analiza rizika, etičko ponašanje, edukacija, povjerenje, upravljanje promjenama i tehnologija. [10]

1.1.2. Organizacijska kultura

Organizacijska kultura predstavlja relativno trajan i specifičan sustav osnovnih vrijednosti, normi, uvjerenja i običaja koji determiniraju organizacijsko ponašanje i usmjeravanje aktivnosti pojedinaca i skupina. Organizacijska kultura radnika upućuje kakvo se ponašanje od njih očekuje i vrednuje, a kakvo je organizaciji neprihvatljivo. [11]

Na organizacijsku kulturu utječu razni čimbenici, od organizacijske povijesti, kvalifikacijske strukture i osobina vodstva, nacionalne kulture, odnosno nacionalnosti, vrste djelatnosti, organizacijske strukture i sustava nadzora. Nadalje, ovisi o vrsti zadataka, vlasništvu, strategiji, veličini organizacije, ciljevima, okolini, tehnologiji te odnosima u radnoj skupini, stilu vođenja, obilježjima organizacije i upravnih procesa koji postoje u organizaciji.

Organizacijsku kulturu nije jednostavno odrediti što rezultira mnogobrojnim definicijama - koliko se autora njome bavi toliko postoji i definicija. Žugaj govori kako nema potpune i precizne definicije organizacijske kulture. Navest ćemo neke od definicija kako bi pojam pobliže odredili. Najjednostavnija definicija organizacijske kulture glasi: “tako mi radimo ovdje”. Ovu jednostavnu definiciju organizacijske kulture postavili su Deal i Kennedy. Po Burku i Litwinu, organizacijska kultura je skup otvorenih i tajnih pravila, vrijednosti i principa, koji su stalni i koji usmjeruju ponašanje u organizaciji. Ona osigurava smisao članovima organizacije. Organizacijska je kultura sustav vrijednosti, shvaćanja, uvjerenja, etike, životnih stilova, osobnosti i karaktera poduzeća, po Sikavici. Dok prema Bennettu, kulturu organizacije čine njezini članovi, njihovi običaji, oblici ponašanja i odnosi prema radu samoj organizaciji. Vidljive razine organizacijske kulture sastoje se od jasnih formi koje je moguće promatrati, poput jezika, korištenja simbola, obreda, običaja, metode rješavanja problema, upotrebe alata ili tehnologije. Nevidljivu razinu čine organizacijske vrijednosti to jest podupirujuće vrijednosti, koje uključuju strategije, ciljeve i filozofije vodstva. Organizacijske vrijednosti izražavaju sklonost prema određenim ponašanjima, za razliku od organizacijskih normi koje izražavaju ponašanja koje su drugi prihvatili. Jednom uspostavljene vrijednosti i norme u organizaciji čine trajnost organizacijske kulture te organizacije. [12]

Žugaj i Cingula, prema Armstrongu, navode da postoje tri važna elementa organizacijske kulture, a to su organizacijske vrijednosti, organizacijska klima i menadžerski stil.

Organizacijske vrijednosti predstavljaju sve ono što je dobro za organizaciju,. Tako organizacijska klima predstavlja način kako radnici razumijevaju organizaciju kao cjelinu dok menadžerski stil određuje način na koji se menadžeri ponašaju u poduzeću.

Buble konstatira da je organizacijska kultura specifičan sustav vjerovanja, ponašanja, normi, običaja i uvjerenja, a njezini su sastavni elementi: trajne vrijednosti, norme i običaji, komunikacije i jezik, simboli i rituali, priče i mitovi te tabui i obredi. [11]

Sa stajališta zaposlenih, organizacijska je kultura vrijedna zato što smanjuje dvosmislenost, upućuje kako posao treba obaviti i na to što je važno u poslovnom sustavu. No, kultura uzrokuje inerciju organizacije - što je kultura jača, to više "brani" organizaciju od reakcije na promjene. Prema Teahen R. organizacijska kultura je rezultat učenja, to je poticajno saznanje, koje se može iskoristiti za pokretanje organizacija prema nešto "pozitivnijim smjerovima". Na organizacijsku kulturu mogu utjecati "vođe" organizacije, oni mogu odrediti poželjnu osnovu na kojoj će se kultura graditi, primjerice dovođenjem i unapređenjem pojedinaca sa vrijednostima koje su organizaciji potrebne i eliminirajući one koji su podcijenili te vrijednost. [12]

S obzirom na određenje pojma organizacijske kulture i elemenata od kojih se sastoji, najvažnije funkcije koje organizacijska kultura obavlja su:

- postavljanje ciljeva i vrijednosti prema kojima se organizacija vodi i koji će poslužiti kao mjera za ocjenu njezine vrijednosti;
- određivanje odgovarajućih odnosa između pojedinaca i organizacije (definiraju se očekivanja organizacije od zaposlenika i obrnuto);
- utvrđivanje kontrole ponašanja u organizaciji;
- predočenje kvalitete i osobina članova organizacije koje će se vrednovati ili sankcionirati;
- usmjeravanje odnosa između zaposlenika (kompetitivni ili suradnički, s povjerenjem ili nepovjerljivo, blisko ili distancirano);
- uspostava odgovarajućih mehanizama za svladavanje prijetnji koje dolaze iz okoline.

Prema Sikavici i Novaku, postoji šest vrsta organizacijske kulture:

- dominantna kultura i subkultura;
- jaka i slaba kultura;
- jasna i nejasna kultura;
- izvrsna i užasna kultura;
- postojana i prilagodljiva;
- participativna i neparticipativna.

Dominantna kultura opsežna je te prisutna kod većine članova organizacije, za razliku od subkulture. Jaku kulturu karakterizira sustav neformalnih pravila koja određuju ponašanje zaposlenika, a slaba kultura je prisutna kada ju članovi organizacije ne podržavaju. Jasna kultura je prepoznatljiva po simbolima, i članovima organizacije i ljudima koji nisu članovi organizacije, dok je nejasna kultura neprepoznatljiva i posljedica čestih promjena menadžmenta. U izvrsnoj organizacijskoj kulturi postoji red a zaposlenici se osjećaju kao dio velike obitelji, a u “užasnoj” kulturi radna klima je loša i neugodna. Postojana kultura prisutna je u organizacijama koje posluju u stabilnom okruženju, a u promjenjivom okruženju organizacije razvijaju promjenjivu organizacijsku kulturu. Kultura također može biti participativna i neparticipativna prema razini sudjelovanja koja postoji među članovima organizacije. [11]

Žugaj, Šehanović i Cingula smatraju da je kultura važna za organizaciju jer definira većinu onoga što se radi i kako se radi u toj organizaciji zato što je kultura isprepletena s ciljevima i životnom filozofijom organizacije, a izražava se njezinim sloganima koji predstavljaju svrhu, misiju i poslovnu strategiju. Vrijednosti organizacije trebale bi predstavljati sve ono što je dobro za organizaciju kao primjerice, međusobno povjerenje i poštovanje među pripadnicima organizacije, zadovoljstvo suradnika te vanjskih partnera i financijska stabilnost poslovne organizacije. Isto tako, organizacijsku vrijednost predstavljaju dugoročna suradnja s raznim drugim organizacijama i stručnjacima te način na koji djelatnici organizacije razumiju organizaciju kao cjelinu predstavlja organizacijsku klimu [13].

Suvremeni trendovi povezani su sa snažnim promjenama u organizacijama i utječu kako na unutarnju tako i na vanjsku okolinu organizacije. Poslovna okolina je sve nestabilnija,

turbulentnija te neizvjesnija i kompleksnija, što utječe na uspjeh organizacije. Ovome treba dodati da porast naobrazbe, promjene sustava vrijednosti i težnje mladih idu u prilog naglašenom individualizmu, poduzetništvu, težnji za uspjehom, kreativnosti i inicijativi. Zbog toga postoje značajne konceptijske promjene glede uloge menadžera, postavljanja ciljeva, percepcije okoline te normi u organizaciji. Dosadašnji razvoj organizacijske kulture obilježen je dominacijom organizacije nad ljudima, a trendovi koji slijede naslućuju intenziviranje dominacije ljudi nad organizacijom.

Moderna organizacijska kultura ima tendencije promjena postojećih jakih kultura. Ova vrsta organizacijske kulture postaje neadekvatna s obzirom na nove okolnosti o ulogama menadžera, postavljanja ciljeva, percepcije okoline i normi u organizaciji. [14]

1.2. Sigurnost

Sigurnost dolazi od latinske riječi *securus/securas*, što znači *bezbržan* te proizlazi iz društvenih procesa koji smanjuju rizik i poboljšavaju normalitet, predvidivost i uzajamno umirenje i samopouzdanje. U objektivnom smislu, mjeri odsutnost prijetnji stečenim vrijednostima, a u subjektivnom smislu odsutnost straha da će takve vrijednosti biti ugrožene. Sigurnost je socijalno konstruirana, za različite aktore ima različito značenje, pri čemu se sadržaj pojma sigurnosti mijenja u povijesnom i socijalnom kontekstu. Realističke škole popularizirale su usko shvaćanje sigurnosti koje je bazirano na sili dok suvremeni pristup priznaje sveukupnu nacionalnu moć kao determinantu sigurnosti [15]. Izvori sigurnosnih prijetnji dio su svakodnevice i definiraju se kao „pojave, procesi, materije i određena živa bića koja svojim postojanjem ugrožavaju ljude, društvene poretke, materijalna dobra i ekološke sustave“.

Tijekom 20. stoljeća pa sve do njegovih posljednjih desetljeća, unatoč proširenju konceptualnog značenja, sigurnost se i dalje smatrala stabilnim stanjem održive i sustavne ravnoteže društvenih sustava. U njima su tradicionalni kulturni obrasci zaštićeni i očuvani bez obzira na utjecaj inovacija. U to vrijeme, na shvaćanje koncepta sigurnosti u klasičnoj znanosti utjecala je definicija sigurnosti kao stanja ravnoteže koje opstaje unatoč utjecaju različitih čimbenika, a postiže se primjenom specifičnih mjera koje djeluju kao atribut sigurnosti. U hladnoratovsko doba dominirale su opasnosti povezane s oružjem za masovno uništenje te one povezane s ratovima između regionalnih i globalnih sila. Poredak hladnog rata održavao je strukturu stabilnom bez izravnog vojnog sukoba, ali se rivalstvo velesila iskazalo u sukobima na teritorijima drugih država. Raspadom takvog poretka započelo je oblikovanje novog koji se suočio s nizom izazova i novih oblika opasnosti. Počela se razvijati era „nesigurnosti“ u kojoj se pojavljuju novi izazovi transformacijom starih, što zahtijeva od država stvaranje novih politika kao i odgovora na složenost kriza i nesigurnosti.

Posljednja desetljeća 20. stoljeća i početak 21. stoljeća uvelike su proširila sadržaj tumačenja koncepta sigurnosti, jer je cijelo čovječanstvo postalo svjesno ugroza. Povećala se potreba za osiguranjem sigurnosti jer je tijekom druge polovice 20. stoljeća globalizacija imala kontradiktoran učinak na razvoj državnih odnosa u osiguranju sigurnosti. S jedne strane,

utjecaj globalizacije pokrenuo je aktivaciju interakcije između različitih država, kultura i naroda, što je dovelo do ubrzanja njihovog razvoja, no to je dovelo do pojave novih političkih pristupa i saveza zemalja s ciljem boljeg osiguranja nacionalne, regionalne te međunarodne sigurnosti [17]. Sigurnost se sve manje promatra u kontekstu prijetnji i obrane, a sve više kroz primjenu preventivnih načela i aktivnosti. [16]

Tradicionalni koncept sigurnosti s državom kao glavnim akterom bio je predmet opsežne rasprave. Takvo gledište izjednačava pojam sigurnosti sa pojmom moći i moglo se smatrati relevantnim tijekom razdoblja svjetskih ratova u kojima se doimalo da su države u stalnoj borbi za moć. No, u razdoblju nakon Hladnog rata, koncept sigurnosti postao je složeniji. Barry Buzan u svojoj knjizi *People, States and Fear* ističe kako je koncept sigurnosti bio „preusko utemeljen” te da mu je cilj bio ponuditi „širi okvir sigurnosti” [18].

Po Buzanu, sigurnost je sporni koncept koji prkosi traženju dogovorene opće definicije. [16] Širi okvir pojma sigurnosti uključuje koncepte koji se prije nisu razmatrali, kao što su regionalna sigurnost ili društveni te ekološki sektori sigurnosti. Očito je Buzanov pristup cjelovitiji od tradicionalnih pristupa koji se baziraju samo na pojmu moći, dok on istražuje svaki element onoga što smatra sigurnosnim paketom kako bi došao do informiranijeg zaključka o sigurnosti. Njegov pristup je zanimljiv jer promatra sigurnost iz svih kutova, od mikro do makro. Također se bavi i društvenim aspektima sigurnosti te načinom na koji ljudi ili društva konstruiraju prijetnje. To mu je omogućilo proširivanje postojeće analize te svojoj publici ponuditi potpunije razumijevanje složenosti sigurnosti uz mogućnost primjenjivanja tih koncepata na aktualna pitanja. Ovakav konstruktivistički pristup sigurnosti omogućuje da otkrijemo Buzanovo shvaćanje sigurnosti kao i objašnjenje svakog dijela koji pridonosi ili utječe na sigurnost. U svom spomenutom radu, on ide prema širem razumijevanju razina i sektora koji su temeljeni na sigurnosti. Tri razine koje spominje te detaljno obrađuje u svom radu su pojedinci, države i međunarodni sustavi. Ti koncepti ne mogu na odgovarajući način definirati pitanje sigurnosti jer je svaki zamršeno i složeno povezan sa sljedećim tvoreći mrežu informacija koju moramo razmrsiti kako bismo razumjeli svaki koncept pojedinačno te kako bismo iz toga mogli vidjeti kako utječu jedan na drugoga. [18]

Unatoč brojnim naporima teoretičara sigurnosnih studija da konceptualiziraju pojam sigurnosti na koherentan i sustavan način, nijedna opće prihvaćena definicija sigurnosti nije stvorena.

Evolucija sigurnosne paradigme i promjene u shvaćanjima opsega pojma sigurnosti usko su povezane s povijesnim razvojem međunarodnog sustava. Svaki koncept sigurnosti odgovara određenim vrijednostima, prijetnjama i mogućnostima ispunjavanja sigurnosnih potreba u odnosu na trenutno uočene izazove.

Pojam sigurnosti u teorijskim okvirima ne nailazi na jedinstvenu definiciju jer je predmetom različitih interpretacija te se koristi u različitim kontekstima. Prema tome možemo govoriti o nacionalnoj, gospodarskoj, energetske, socijalnoj, psihološkoj, pravnoj, sigurnosti u prometu itd. Iz ove podjele vidljivo je da sigurnost obuhvaća sve aspekte ljudskog opstanka i djelovanja u društvu, kao i djelovanja država i uspostavljenih međunarodnih struktura. U znanstveno-istraživačkom području sigurnost najčešće definiramo kao „stanje bez opasnosti i ugrožavanja, sigurnost podrazumijeva i osjećaj sigurnosti, ali i aktivnosti odnosno sustav za ostvarenje sigurnosti“. Prema Wulfersu, subjektivna dimenzija sigurnosti obuhvaća odsustva osjećaja straha od ugrožavanja društvenih vrijednosti, dok se odsustvo prijetnji prema društvenim vrijednostima odnosi na objektivnu dimenziju sigurnosti. [16]

1.2.1. Sigurnosni sustav

Sigurnosni sustav predstavlja skup povezanih cjelina čiji je cilj uspostavljanje odgovora na sigurnosne izazove i prijetnje koje ugrožavaju sigurnost društva. U tom kontekstu, treba promotriti i definiciju u kojoj se „pod nacionalnim sustavom sigurnosti podrazumijeva organizacija, funkcije, djelatnosti i mjere koje jedna država poduzima u interesu svoje sigurnosti“. U širem smislu sigurnosni sustav možemo definirati kao „oblik organiziranja i funkcioniranja društva u provođenju mjera i aktivnosti na preventivnom i represivnom planu, koje se poduzimaju radi očuvanja suvereniteta i integriteta države, njenog ustavom utvrđenog poretka, prava i sloboda građana, kao i svih ostalih društvenih i međunarodnih vrijednosti od svih oblika i nosilaca ugrožavanja“. Iz ove definicije vidljivo je kako se sigurnosni sustav promatra dosta šire, kroz prava i slobode građana kao i međunarodnu vrijednost.

Sigurnosni sustav je odraz ustavnog poretka određene zemlje te se zbog toga karakteristike sigurnosnog sustava očituju u tome da njegova efikasnost ne ovisi samo o njemu nego ih o izvanjskim okolnostima. Razumijevanje sigurnosti također ovisi i o pravilima i normama koje prevladavaju u određenom društvu. [19]

Na sličan način kao što raščlanjuje razine bitnih za razumijevanje sigurnosti, Buzan se isto tako bavi i različitim sektorima sigurnosti. U svom članku *New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century*, analizira pet sektora sigurnosti.

Pet sektora sigurnosti su:

- vojni;
- politički;
- ekonomski;
- okolišni;
- društveni. [18]

Tih pet sektora ne postoji nezavisno jedno od drugog, već svaki od njih definira žarišnu točku unutar sigurnosne problematike te način određivanja prioriteta, ali su svi zajedno isprepleteni u snažnoj mreži. Prema istom autoru, vojne prijetnje mogu utjecati na sve komponente države; mogu dovesti u pitanje čak i osnovnu dužnost države, a to je zaštititi svoje građane, kao i negativno utjecati na slojeve društvenog i individualnog interesa.

Političke prijetnje, s druge strane, predstavljaju stalnu brigu za državu, međutim, one mogu biti višeznačne i teže ih je identificirati u odnosu na vojne prijetnje. Kako je država sama po sebi politički subjekt, politička prijetnja s ciljem slabljenja tog entiteta može se smatrati jednakom vojnom prijetnjom. No, važno je razlikovati namjerne političke prijetnje i one koje strukturno proizlaze iz utjecaja stranih alternativa na legitimitet.

Ekonomske prijetnje teže je odrediti zbog prirode same ekonomije, smatra Buzan. Normalno stanje aktera u tržišnoj ekonomiji je stanje rizika, agresivno natjecanje i neizvjesnost, a ta nesigurna priroda čini ekonomsku sigurnost teško razdvojivom. Postoji važna veza između ekonomske i vojne sigurnosti. Lako je vidjeti kako zbog proračunskih ograničenja vojna sigurnost neke države ovisi o ekonomskoj sigurnosti. Ekonomska sigurnost može se smatrati ključnim pokazateljem opće sigurnosti jedne države. Ukoliko se usporede razvijene zemlje i zemlje u razvoju, jasno je da se s ekonomskom sigurnošću lakše uspostavljaju druge razine sigurnosti.

Sektor okoliša također je teško definirati i može se smatrati najkontroverznijim od pet sektora. Kada se razmišlja o mogućim ekološkim prijetnjama, često se pomisli na opasnosti koje se događaju neovisno o ljudskom čimbeniku, poput raznolikih prirodnih katastrofa. Takve je događaje nemoguće kontrolirati; oni se mogu eventualno predvidjeti i može se razviti plan akcije. Noviji problemi ljudskog utjecaja na planet su globalno zatopljenje i onečišćenje. Kada bi ta pitanja u budućnosti došla u prvi plan, ekološki sektor dobio bi više pozornosti. Moguće inicijative za rješavanje tih pitanja ovisit će o ekonomskoj sigurnosti, ali i o političkoj sigurnosti, jer se ta pitanja mogu smatrati ne samo prijetnjom pojedinoj državi, već i globalnim prijetnjama.

Društvena sigurnost vjerojatno je najintragantnija od svih pet sektora sigurnosti koje treba razmotriti. Iako ju je teško odvojiti od političkog sektora, društvene prijetnje odnose se na identitet i ravnotežu (ili nedostatak te ravnoteže) koja se može pronaći unutar bilo koje države. Slabe države često su loše opremljene za suočavanje s razlikama u identitetu i kulturi. Ako bi se kao primjer naveo Afganistan, može se vidjeti da se razlike u kulturi, ideologiji i etničkoj pripadnosti, koje čine plemenske granice unutar države, ne mogu lako pomiriti sa samom državom koja se prema nekim kritičarima može smatrati zapadnjačkom konstrukcijom. Ta pitanja tiču se i susjednog Pakistana, koji dijeli etničke pripadnosti i identitet. Na navedenom primjeru jasno je kako je društvena sigurnost duboko povezana s

političkom i vojnom sigurnošću. Većina sukoba koji sada dominiraju su oni koji imaju društveni element. Zato je važno uzeti u obzir taj sektor tijekom proučavanja sigurnosti na makro razini. Također, važno je i naglasiti da je pojam društvene sigurnosti teško primijeniti s obzirom na to da se bavi identitetima i kulturama, u suštini subjektivnim i kontekstualnim konstrukcijama što lako može dovesti do politike diskriminacije te isključivanja [18].

1.2.2. Suvremene prijetnje sigurnosti

Istraživanja dokazuju kako je suvremeni razvoj sigurnosnih interpretacija značajno promijenio prirodu koncepta sigurnosti, jer je sada dosegao razinu svijesti o potrebi opstanka cijelog čovječanstva. Prema tom shvaćanju, suvremene prijetnje nameću potrebu za razvojem novih tehnologija koje učinkovito osiguravaju osobnu sigurnost u postojećim uvjetima. U suvremenim istraživanjima, sigurnost se pojavljuje u širokom spektru slika koje primjenjuju različiti filozofski trendovi, a koji su povezani s idejama položaja formalne države, sistemsko-filozofskim te postmodernim diskursima. Najutjecajniji je diskurs filozofije, vezan za izraz sigurnosnih studija vodećih razvijenih država, kao što su Sjedinjene Američke Države, Njemačka, Japan i druge zemlje članice NATO-a. Zaštita nacionalnih interesa Sjedinjenih Država povezana je s provedbom politike usmjerene na izvoz demokracije i pomoć zemljama u krizi poput Iraka, Libije, Ukrajine i Sirije. Američka je nacija, prema navedenom, nositelj nacionalnih interesa, a strukturno uključuje razine kao što su američki pojedinac, američko društvo i američka država. [17]

Unutarnji sukobi u zemljama u razvoju nisu samo problem tih zemalja već se smatra legitimnim da se takve situacije koriste za vojnu intervenciju drugih zemalja bez obzira na stav naroda ugrožene zemlje. [20]

Nacija je predstavljena kao subjekt međunarodnih odnosa i povijesnog procesa, koja djeluje kao politička zajednica građana neke države, a osim političke manifestacije, nacija ima izraz i u gospodarskom i kulturnom području. Sadržaj nacionalnih interesa određen je svakodnevnim životnim aktivnostima naroda i sferama koje su s njima povezane i koje ih ujedinjuju, što uključuje jezike, tradiciju, način života te potrebe posjedovanja svog teritorija, nacionalne resurse i kulturne tradicije. Na međunarodnu i unutarnju političku situaciju u svijetu počela je utjecati dugoročna ekonomska kriza i povezani problemi aktualizacije islamskog utjecaja, kao i nestabilnost nedemokratskih režima u zemljama s ekonomijom resursa [17].

Nacionalna sigurnost zemalja u razvoju češće postaje pitanjem međunarodne sigurnosti kada su ugroženi ekonomski ili politički ciljevi velesila, a rjeđe se međunarodna zajednica upliće zbog samostalnosti ili teritorijalnog integriteta. [20]

Složeni uvjeti zajedničke borbe protiv sigurnosnih prijetnji doveli su vodeće svjetske zemlje u situaciju da moraju početi razmatrati posebne sigurnosne vidove svojih saveza te partnera u

odnosima. Moglo bi doći i do regionalnih sukoba, lokalnih sukoba između vojnih postrojba ili terorističke akcije. Znači, funkcioniranje sigurnosnog sustava prestaje biti usmjereno samo na ciljeve vezane za zaštitu pojedinog naroda ili njegovih nacionalnih interesa. Na razini međunarodnih odnosa, sustav bi trebao uzeti u obzir i interese drugih država i cjelokupne svjetske zajednice. Sigurnost treba biti obilježena integritetom, održivošću, stabilnošću zemlje, društva i države kao jedinstvenog društvenog sustava koji to stanje održava unatoč destruktivnim akcijama protiv njega. Presudna je važnost postavljanja pitanja vezanih za temeljne potrebe i ljudska prava, poput problema prehrane i gladi, obrazovanja, prava na rad, osobne slobode i zaštite okoliša u analizi nacionalne sigurnosti. Glavno pitanje o kojem se raspravljalo u novim konceptima bilo je ograničavanje čimbenika vojne sile koji se koristi u ime postizanja sigurnosti. Zajednička ideja koja je razlikovala sadržaj novih koncepata bila je uvjerenje u potrebu zabrane vojne sile prilikom rješavanja kontroverznih pitanja političke i ekonomske prirode. Prema raširenom mišljenju iz tog razdoblja, nacionalnu i državnu sigurnost treba određivati ne samo moć oružanih snaga, već i društveno-gospodarska dostignuća koja osiguravaju želju svake osobe za dobrobiti, pravdom, jednakošću i slobodom [17].

1.3. Sigurnosna kultura

U *Strategiji nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske*, usvojenoj na sjednici Sabora Republike Hrvatske 14.07.2017. godine, opisano je kako nacionalnu sigurnost treba ostvariti usklađenim djelovanjem na svim područjima razvoja: “ostvarivanje nacionalnih interesa polazi od osiguravanja sloboda, prava i sigurnosti građana. Javna sigurnost i sigurnost građana temelj je razvoja pojedinca, društvenih skupina i društva u cjelini. “[21]

Suvremeni konceptualni pristupi problemu sigurnosti sintetiziraju raspravu o pitanjima osobne sigurnosti. Sigurnost se smatra glavnom vrijednošću društva i države. Danas se najviše problema u tom sektoru odnosi na međunarodnu sigurnost. Razvoj teorije svjetske zajednice posvećeno je opravdavanju strukture interakcije među nacionalnim državama, čija je svrha zaštita državnog suvereniteta. U okviru spomenute teorije, čiji je jedan od autora J. Burton, politički, ekonomski i kulturni život svijeta opisuje kao veliku igru. U njoj su uključene nacionalne države i međunarodne političke i ekonomske korporacije koje se bore za utjecaj na svjetskim tržištima [17].

U *Strategiji* se naglašava i kako je “sigurnost društva i pojedinca preduvjet uspješnog razvoja gospodarstva...” [21]

Istovremeno, nacionalne države, subjekti međunarodne sigurnosti, nastoje podrediti djelovanje političkih i gospodarskih udruga. Sudjelovanjem u široj mreži interakcija na razini međunarodnih odnosa, svi sigurnosni akteri moraju se udružiti u rješavanju problema uništavanja okoliša i iscrpljivanja resursa. Država dobiva ulogu jamca sigurnosti u odnosima između građana, javnih udruga, političkih stranki te ostalih elemenata koje čine općenito pozitivan kontekst društvenog života. Država u tom slučaju nije jedini alat za osiguranje sigurnosti, već i liberalni arbitar u odnosu prema svojim građanima i javnim udrugama koje obavljaju puno funkcija koje su usmjerene na osiguranje nacionalnih interesa i vrijednosti [17]. S obzirom na temu rada, najviše nas zanima spominje li se pojam “sigurnosne kulture” u *Strategiji* te pojmove s kojima se dovodi u vezu. Koncept sigurnosne kulture u ovom kontekstu nalazimo i u *Strategiji*: “poticati će se uključivanje javnosti u ostvarivanje sigurnostite razvijanje sigurnosne kulture i svijesti o važnosti brige o sebi, najbližima, društvu i radnom

okruženju, ispunjavanju potrebe za fizičkom, intelektualnom i emotivnom sigurnošću i stvaranju sigurne okoline u materijalnom i duhovnom okruženju.” [21] U navedenom uočavamo prepoznavanje povezanosti osobne i javne sigurnosti koje utječu na sve vidove društvenog života te su jednako važne za ostvarivanje nacionalne sigurnosti. Kao što smo već naveli, koncept sigurnosti nije fiksno određen već je socijalno konstruiran te se razlikuje od društva do društva, baš kao što u tim društvima prevladava različita kultura.

Sigurnosna kultura povezuje kulturne elemente s odrednicama nacionalne sigurnosti. John S. Duffield definira sigurnosnu kulturu kao set ideja relevantnih za politiku sigurnosti koje su široko prihvaćene unutar društva ili političkih elita. Uz nacionalne institucije, kultura je presudan izvor iz kojeg nastaju nacionalna shvaćanja na koji način i s kojom se svrhom nacionalni kapaciteti i resursi koriste u području nacionalne sigurnosti. Duffield utjecaj kulture na politiku nacionalne sigurnosti promatra kroz pet razina: empirijsko shvaćanje vanjske okoline i mjesta države u toj okolini; ekspresivna i afektivna komponenta kulture koja analizira jačinu nacionalnog identiteta, lojalnosti i emocionalne privrženosti; određenje nacionalnih interesa i poželjnih ciljeva u području nacionalne sigurnosti i njihovih prioriteta; utjecaj na konkretne akcije države te utjecaj na odabir odnosno evaluaciju državnih instrumenata za ostvarenje ciljeva nacionalne sigurnosti s aspekta njihova legitimiteta, primjerenosti i etičnosti. [15]

Pristupi sigurnosti razlikuju se od države do države ovisno o kulturi tih država. Primjerice, američki pristupi sigurnosti baziraju se na gledištu da je SAD vodeća sila u svijetu i na upotrebi vojne moći dok njihove prijetnje dolaze iz vanjskog okruženja. Europski pristupi sigurnosti baziraju se na mekoj moći, kao što su gospodarske inicijative, politička sredstva i humanitarna pomoć. Prijetnje europskim državama mogu doći iz unutarnje okoline a krizna žarišta se rješavaju prevencijom kako ne bi došlo do eskalacije. SAD koristi nasilne udare kako bi onemogućio kapacitete aktera da ih ugroze.

Kultura je jedna od najistaknutijih osobina ljudskog udruživanja u društvo jer ona određuje kako pripadnici društva misle i osjećaju i samim time upravlja i njihovim djelatnostima. [15]

Višestruke promjene na globalnim i regionalnim razinama posljednjih desetljeća prošlog stoljeća uvjetovale su redefiniranje parametra nacionalne sigurnosti. Primjena šireg sociološkog/sociopolitičkog pristupa u izučavanju sigurnosti, a čija su ishodišta u kritičkim

teorijama, poststrukturalizmu i postmodernizmu, dovela je do preispitivanja te rekonceptualizacije značenja pojma sigurnosti, referentnih objekata njegove primjene, prijetnji sigurnosti.

Nove paradigme u izučavanju sigurnosti razvijene su u okviru multidisciplinarnih te interdisciplinarnih kritičkih sigurnosnih studija (*critical security studies*) koji su nastali 90-ih godina 20. stoljeća. Kritičke sigurnosne studije ne predstavljaju neku novu znanstvenu disciplinu niti je to jedinstveni znanstveno-teorijski pravac, već one predstavljaju krovni termin za označavanje različitih pristupa sigurnosti radi problematiziranja do tada dominantnog neo(realističnog), državocentričnog te militarističkog shvaćanja sigurnosti, kao i za razvoj alternativnih pogleda na sigurnost u širem političkom kontekstu, povijesno i sociološko utemeljenih te normativno orijentiranih. Prema Johanu Erikssonu, kritičke sigurnosne studije bave se društvenom konstrukcijom sigurnosti, a Ken Booth ističe da se „kritičko“ tiče perspektive koja teži izdizanju iznad prevladavajućih struktura, procesa, ideologija te ortodoksnih mišljenja u isto vrijeme shvaćajući da sve konceptualizacije sigurnosti proizlaze iz posebnih političkih/teorijskih pozicija [22].

Važan element europske politike sigurnosti je institucionalizacija ideja, vrijednosti i normi. Europa je primarno akter civilne moći i civilne sigurnosne zajednice čije je djelovanje bazirano na Europskom socijalnom modelu. [15]

S obzirom na sve do sada predstavljene koncepte i aspekte, možemo dati i naš prijedlog definicije sigurnosne kulture. U njoj se isprepliću definicija kulture, s naglaskom na nematerijalni aspekt, informacijska i organizacijska kultura te, naravno, koncept sigurnosti. Kulturu možemo pojednostaviti kao vrijednosti i norme koje određuju neko društvo. Sigurnost osigurava stabilnost društva te je prisutna u svim njenim dijelovima. Zatim, informacijska kultura proučava uloge koju informacije imaju u društvu a organizacijska kultura proučava formalne strukture kojima organizacije (to jest društvo) osiguravaju odanost članova.

Sigurnosna kultura prisutna je u svakom društvu no nije nužno imenovana niti je njen opseg točno određen. Mogli bi ju opisati kao težnju za stvaranjem i održavanjem normirane stabilnosti unutar strukture društva koju pojedinci istovremeno i stvaraju i konzumiraju.

2. CILJ RADA

Kako bismo istražili stupanj sigurnosne kulture među studentima Sveučilišta u Splitu, koristili smo se kvantitativnim metodama istraživanja. Postavili smo pet hipoteza koje opisuju glavne probleme na koje smo se fokusirali postavljenim pitanjima u istraživanju, a to su:

H1 = Studenti bi se osjećali sigurnije ukoliko bi na fakultetu postojao videonadzor/zaštitar i misle da im to ne bi ugrozilo privatnost;

H2 = Studenti smatraju kako se ne provodi kontrola ulaska u zgradu fakulteta;

H3 = Studenti misle kako se njihov uređaj (mobitel, laptop...) ne može pratiti na internetu;

H4 = Studenti misle da bi ih fakulteti trebali upoznati sa protokolom u slučaju izvanredne situacije;

H5 = Stariji studenti izražavaju veći stupanj brige za sigurnost prilikom posjete stranim državama.

Postavljenim hipotezama želimo se fokusirati na povezanost studenata s fakultetom i vidjeti razvija li i prenosi fakultet svoju kulturu sigurnosti na studente te kakav je njihov doživljaj iste. Fakultet je institucija koja u mnogočemu može utjecati na studente, od njihovih shvaćanja i navika pa do oblikovanja kolektivne svijesti studenata.

Prvu i drugu hipotezu bazirali smo na ideji kako bi svaka državna institucija trebala biti pod video nadzorom te imati dodijeljenu zaštitarsku službu koja bi kontrolirala posjetitelje/korisnike i bilježila njihovu aktivnost dolazaka i odlazaka. Od obrazovnih institucija očekujemo orijentiranost ka sigurnosti svojih zaposlenika i korisnika kako bi se svakodnevne aktivnosti mogle provoditi bez opasnosti od ugroza.

Treća hipoteza fokusira se na studente i njihova znanja o zaštiti podataka prilikom korištenja interneta.

Četvrta hipoteza odnosi se na odnos fakulteta prema sigurnosti i ispituje mišljenje studenata o odgovornosti koju fakultet ima u organizaciji i provođenju zaštite studenata. U upitniku također ispituje njihovo mišljenje o poznavanju postupanja u slučaju izvanredne situacije, no u postavljenoj hipotezi ipak se fokusiramo na ulogu koju bi fakultet trebao imati u edukaciji o takvim situacijama.

Peta hipoteza bazira se na osobnom doživljaju sigurnosti te njegovoj povezanosti s godinama studenata.

Cilj rada je ispitati svijest studenata o postojećoj razini sigurnosti na fakultetu te dati prijedloge za nadogradnju kako bi izbjegli nepovoljne događaje u budućnosti. Fakulteti, kao jedna vrsta obrazovne institucije u Republici Hrvatskoj, ima mogućnost razvijanja sigurnosne kulture kod studenata, koji bi kulturu sigurnosti prenijeli i na druge aspekte svojeg života i neposredno educirali ostale koji u njemu sudjeluju.

3. ISPITANICI I METODE

Kako bismo ispitali razinu sigurnosne kulture među studentima Sveučilišta u Splitu, proveli smo online istraživanje u vidu anketnog upitnika u kojemu je sudjelovalo ukupno 316 ispitanika. Na službenim web stranicama Sveučilište u Splitu navodi kako na njemu studira oko 20 000 studenata na jedanaest fakulteta, jednoj umjetničkoj akademiji i četiri sveučilišna odjela. [23]

Upitnik, kojemu se pristupa putem linka, poslali smo na e-mail adrese referada fakulteta na Splitskom Sveučilištu. Planirano je da oni link proslijede svojim studentima kako bi izlaznost na anketu bila što veća. Javili smo se svim referadama na Sveučilištu koje su ispunjavale kriterij da su u vrijeme provedbe ankete imale važeću e-mail adresu za kontakt (kako za unutarnju komunikaciju tako i za vanjsku - jedinstvena adresa za preddiplomske i diplomatske studente te za vanjske upite). Prikupljeni podatci obrađeni su u programu za statističku obradu podataka SPSS-u.

3.1. Ispitanici

Od dobivenog uzorka od 316 ispitanika, isključili smo njih sedam - tri nije dalo odgovore na sva pitanja, dok je s Filozofskog fakulteta i Pravnog fakulteta sudjelovalo ukupno četiri studenta (jedan sa Filozofskog te tri sa Pravnog). Te ispitanike smo potpuno isključili iz analize rezultata jer su ti fakulteti vjerojatno omaškom izabrani, tako da ćemo analizu provoditi na 309 ispitanika. S obzirom na veličinu populacije (20 000) i interval pouzdanosti od 95%, margina pogreške za uzorak od 309 ispitanika iznosi 6%, što ulazi u iznos prihvatljive margine pogreške (manja je od 8%). [25]

3.2. Metode

U anketnom upitniku, sudionici su mogli izabrati između sedam fakulteta, od kojih se šest odnosi na fakultete s najvećim upisnim kvotama a svi ostali sudionici ulaze pod sedmu kategoriju (*ostalo*). Koristili smo interval pouzdanosti od 95%, a za 800 ispitanika margina pogreške iznosila bi 3%, a što je ona veća, rezultati uzorka imaju manju vjerojatnost da se mogu projicirati na populaciju. Prihvatljiva margina pogreške iznosi između 4% i 8% s obzirom na interval pouzdanosti od 95%.

Prvi dio upitnika sastoji se od općih sociodemografskih pitanja, kao što su spol, raspon godina, stupanj obrazovanja i područje iz kojeg studenti dolaze (urbano ili ruralno). Slijedi tematska podjela upitnika na pet kraćih grupa pitanja kojima želimo ispitati percepciju sigurnosti među studentima, a svaka grupa pitanja sastoji se od njih pet. Kako bismo mjerili stavove ispitanika, koristili smo Likertovu skalu s 5 stupnjeva slaganja to jest neslaganja s nekom izjavom (1 - izuzetno se ne slažem; 2 - ne slažem se; 3 - niti se slažem niti se ne slažem; 4 - slažem se; 5 - izuzetno se slažem) a par je pitanja bilo zatvorenog tipa (da/ne/ne znam). [24] Prva grupa pitanja odnosi se na povjerenje koje studenti imaju u fakultet po pitanju sigurnosnih procedura i postupaka, primjerice postojanje videonadzora te kontrola pristupa zgradi fakulteta. Slijedeća grupa pitanja odnosi se na osobne stavove studenata prema sigurnosti, s naglaskom na shvaćanje sigurnosti kao odsustva fizičke ugroze. Treća grupa pitanja bazira se na poznavanju novih tehnologija. Pretposljednja grupa pitanja odnosi se na sigurnosne procedure i zaštitu podataka prilikom korištenja interneta dok se posljednja grupa odnosi na edukaciju po pitanju sigurnosti.

Anketni upitnik provodio se u dva navrata - prvi krajem akademske godine 2020./2021. a drugi početkom akademske godine 2021./2022. U istraživanju su većinski sudjelovali studenti Medicinskog fakulteta, Prirodoslovno-matematičkog fakulteta te studenti fakulteta manjih upisnih kvota koju kolektivno čine grupu *ostali*. U istraživanju uopće nisu sudjelovali studenti s Ekonomskog fakulteta i Fakulteta elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje.

3.3. Statistička analiza

Slijedi analiza postavljenih hipoteza istraživanja. Prvo moramo odrediti koji statistički test ćemo koristiti u analizi te je li distribucija normalno raspodijeljena. Normalna distribucija naziva se još Gaussovom krivuljom, a parametri su joj aritmetička sredina i standardna devijacija. [26] Aritmetička sredina je srednja vrijednost koja se dobiva zbrajanjem svih vrijednosti te dijeljenjem tog zbroja s brojem članova koje smo zbrajali, a standardna devijacija je prosječno srednje kvadratno odstupanje numeričkih vrijednosti neke veličine od aritmetičke sredine. [27] Koristit ćemo Kolmogorov-Smirnov test koji je jedan od neparametrijskih testova te s njime provjeravamo postojanje normalne distribucije te Kruskal-Wallis test koji nam pokazuje postoji li statistički značajna razlika u odgovorima između grupa. [28]

4. REZULTATI

Prvo ćemo predstaviti rezultate dobivene korištenjem alata deskriptivne statistike pomoću koje smo organizirali podatke dobivene istraživanjem, a zatim ćemo analizirati postavljene hipoteze istraživanja kako bi odlučili koje ćemo odbaciti a koje ne.

Početak ćemo s prezentiranjem rezultata uvodnog dijela istraživanja, u čijem je rješavanju sudjelovalo čak 77% studentica naspram 22,7% studenata (kategoriju *ostalo* čini 0,3% ispitanika) iz čega zaključujemo da studentice čine statistički značajnu većinu ispitanika. Većina studenata koja je riješila anketu studira na preddiplomskoj razini studija, njih 57%, a srednjoj dobnoj skupini, od 21 do 23 godine, pripada 40% studenata, dok onih mlađih od 21 godinu i starijih od 24 ima podjednako. Što se tiče fakulteta s kojeg studenti dolaze, najviše ih pohađa Prirodoslovno-matematički fakultet (43%), slijedi Medicinski fakultet (40,1%) te kategorija svih ostalih studenata (16,8%). Statistički značajna većina studenata život je provela u urbanom području, i to njih 73,1%.

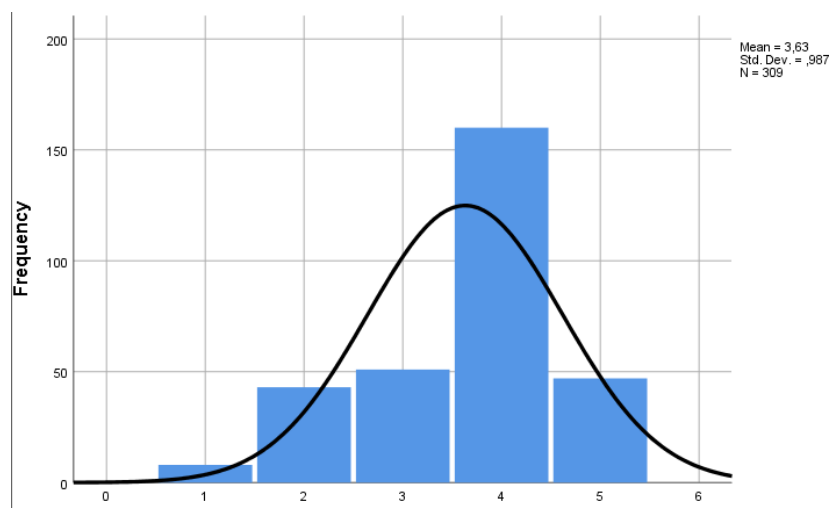
Kako bi analizirali prvu hipotezu, "*Studenti bi se osjećali sigurnije ukoliko bi na fakultetu postojao videonadzor/zaštitar i misle da im to ne bi ugrozilo privatnost*", referirali smo se na dva pitanja iz upitnika na koja se ona može odnositi.

Sedmo pitanje iz upitnika, "*Mislim da (bi) videonadzor ugrožava(o) moju privatnost*", analizirano je Kolmogorov-Smirnov testom normalnosti distribucije te je utvrđeno kako postoji značajno odstupanje od pretpostavki normalne distribucije, odnosno da je distribucija asimetrična; $K-S=0,316$; $df=309$; $p<0,001$.

Zaključili smo kako postoje različita mišljenja ($M=3,63$; $SD=0,987$) te kako većina (67,0%) ispitanika misli kako se njihova privatnost ne ugrožava videonadzorom (51,8%) odnosno da se time njihova privatnost nimalo ne ugrožava (15,2%), što je vidljivo iz tablice te grafa. Ovdje je također zanimljivo za napomenuti kako 53,1% ispitanika ne zna za postojanje videonadzora na svom fakultetu, no unatoč tome izražavaju mišljenje kako im videonadzor ne bi ugrožavao privatnost.

Tablica 1: “Mislim da (bi) videonadzor ugrožava(o) moju privatnost”

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Izrazito ugrožava moju privatnost	8	2,6	2,6	2,6
	Ugrožava moju privatnost	43	13,9	13,9	16,5
	Nisam siguran/a	51	16,5	16,5	33,0
	Ne ugrožava moju privatnost	160	51,8	51,8	84,8
	Nimalo ne ugrožava moju privatnost	47	15,2	15,2	100,0
	Total	309	100,0	100,0	

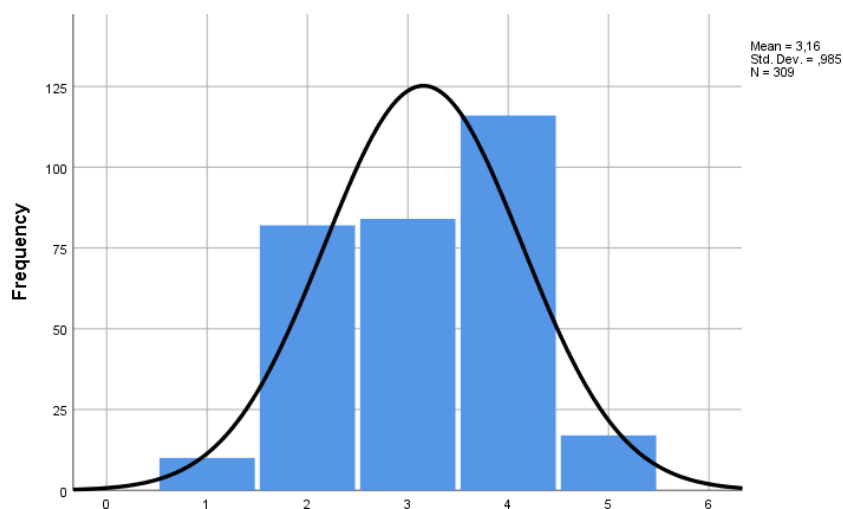
Slika 1. “Mislim da (bi) videonadzor ugrožava(o) moju privatnost”

Deveto pitanje “Videonadzor i/ili zaštitar bi mi ulijevali osjećaj sigurnosti dok sam na fakultetu“ također je analizirano Kolmogorov-Smirnov testom normalnosti distribucije utvrđeno je kako postoji značajno odstupanje od pretpostavki normalne distribucije, odnosno da je distribucija također asimetrična; K-S=0,235; df=309; p<0,001.

Zaključili smo kako postoje različita mišljenja (M=3,16 ;SD=0,985) te kako 43,0% ispitanika misli da bi se osjećali sigurnije (37,5%) odnosno da bi se u prisustvu zaštitara osjećali mnogo sigurnije (5,5%). No istovremeno veliki broj ispitanika, i to njih 27,2% je neodlučan odnosno nisu sigurni kako bi se osjećali u prisustvu zaštitara ili videonadzora na svom fakultet

Tablica 2, “Videonadzor i/ili zaštitar bi mi ulijevali osjećaj sigurnosti dok sam na fakultetu”

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nimalo se ne bih osjećao/la sigurnije	10	3,2	3,2	3,2
	Ne bih se osjećao/la sigurnije	82	26,5	26,5	29,8
	Nisam siguran/a	84	27,2	27,2	57,0
	Osjećao/la bih se sigurnije	116	37,5	37,5	94,5
	Osjećao/la bih se mnogo sigurnije	17	5,5	5,5	100,0
	Total	309	100,0	100,0	

Slika 2. “Videonadzor i/ili zaštitar bi mi ulijevali osjećaj sigurnosti dok sam na fakultetu”

Zaključujemo kako hipoteza “*Studenti bi se osjećali sigurnije ukoliko bi na fakultetu postojao videonadzor/zaštitar i misle da im to ne bi ugrozilo privatnost*” nije odbačena, te možemo reći da bi se studenti osjećali sigurnije ukoliko bi zgrada fakulteta bila pod videonadzorom ili u prisutnosti zaštitara.

Slijedeća hipoteza, “*Studenti smatraju kako se ne provodi kontrola ulaska u zgradu fakulteta*”, bazirana je na jednom pitanju za razliku od prve hipoteze. Kolmogorov-

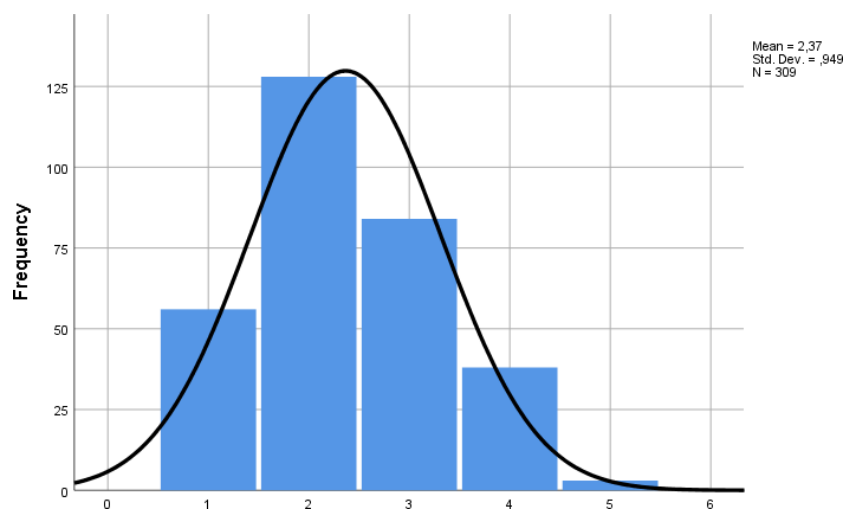
Smirnovim testom normalnosti distribucije utvrđeno je kako postoji značajno odstupanje od pretpostavki normalne distribucije, odnosno da je distribucija asimetrična; $K-S=0,245$; $df=309$; $p<0,001$.

Na postavljeno pitanje, “*U zgradu mog fakulteta ne može ući bilo tko jer se provodi kontrola i identifikacija na ulazu*”, studenti su također mogli odabrati jedan od pet stupnjeva slaganja.

Zaključili smo kako postoje različita mišljenja ($M=2,37$; $SD=0,949$) i da većina ispitanika, njih 59,5%, misli da se ne provodi apsolutno nikakva kontrola (18,1%) odnosno da se kontrola ne provodi (41,1%), što je vidljivo iz priloženog grafa te tablice.

Tablica 3, “*U zgradu mog fakulteta ne može ući bilo tko jer se provodi kontrola i identifikacija na ulazu*”

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ne provodi se apsolutno nikakva kontrola	56	18,1	18,1	18,1
	Kontrola se ne provodi	128	41,4	41,4	59,5
	Nisam siguran/a	84	27,2	27,2	86,7
	Kontrola se provodi	38	12,3	12,3	99,0
	Provodi se stroga kontrola	3	1,0	1,0	100,0
	Total	309	100,0	100,0	

Slika 3. “U zgradu mog fakulteta ne može ući bilo tko jer se provodi kontrola i identifikacija na ulazu”

Na temelju ovih rezultata možemo zaključiti kako hipoteza “*Studenti smatraju kako se ne provodi kontrola ulaska u zgradu fakulteta*” nije odbačena te možemo reći kako skoro 60% ispitanika misli kako unutar zgrade njihova fakulteta može ući bilo tko zbog manjka kontrole.

Trećom hipotezom, “*Studenti misle kako se njihov uređaj (mobitel, laptop...) ne može pratiti na internetu*” želimo ispitati poznavanje “digitalnog otiska” i prikupljanja podataka radi personaliziranih oglasa. “Digitalni otisak” skup je informacija prikupljenih o uređaju nekog korisnika koji je samo njemu svojstven te njegovim pretraživanjima interneta pomoću kojeg treća strana može prikupljati osobne podatke o korisniku, kao što su IP adresa, vrijeme u kojem se korisnik koristi internetom, jezik uređaja, instalirane fontove na uređaju... [29] Marketinške tvrtke uglavnom oglase baziraju na povijesti pretraživanja te demografskim podacima i interesima. [30]

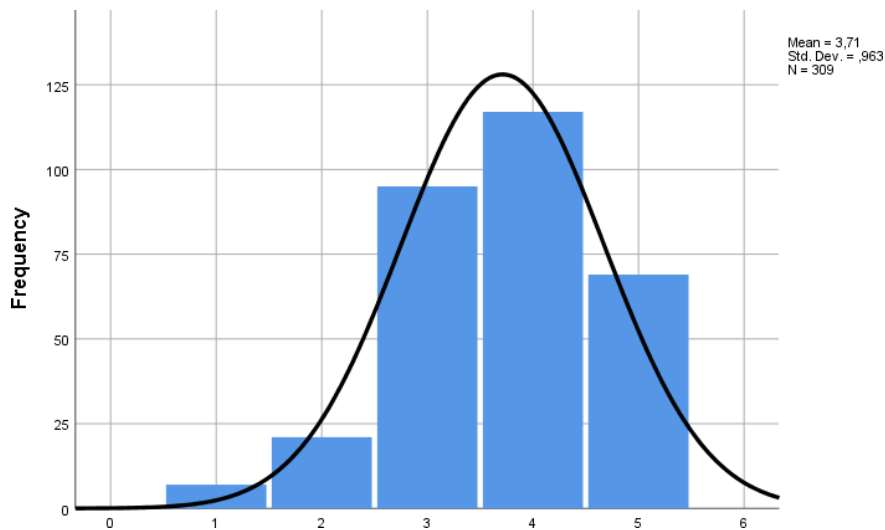
Kolmogorov-Smirnovim testom normalnosti distribucije na 24. pitanju “*Moj uređaj (mobitel, laptop...) ima jedinstveni “otisak” na internetu putem kojeg se prikupljaju podatci o meni*” utvrđeno je kako postoji značajno odstupanje od pretpostavki normalne distribucije, odnosno da je distribucija asimetrična; $K-S=0,220$; $df=309$; $p<0,001$.

Zaključili smo kako postoje različita mišljenja ($M=3,71$; $SD=0,963$) te da većina ispitanika (60,2%) misli da su uglavnom upoznati s postojanjem “otiska” i znaju da se njihovi podatci

prikupljaju (37,9%) odnosno da su upoznati s postojanjem “otiska” i da provjereno znaju da se njihovi podatci prikupljaju (22,3%), što je vidljivo iz prikazanog grafa i tablice.

Tablica 4, “Moj uređaj (mobitel, laptop...) ima jedinstveni “otisak” na internetu putem kojeg se prikupljaju podatci o meni”

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Mislim da moj uređaj uopće ne posjeduje "otisak" pomoću kojeg bi se prikupljali podatci	7	2,3	2,3	2,3
	Mislim da moj uređaj ne posjeduje "otisak" pomoću kojeg bi se prikupljali podatci	21	6,8	6,8	9,1
	Nisam siguran/a	95	30,7	30,7	39,8
	Uglavnom sam upoznat/a s postojanjem "otiska" i znam da se moji podatci prikupljaju	117	37,9	37,9	77,7
	Upoznat/a sam s postojanjem "otiska" i provjereno znam da se moji podatci prikupljaju	69	22,3	22,3	100,0
	Total	309	100,0	100,0	

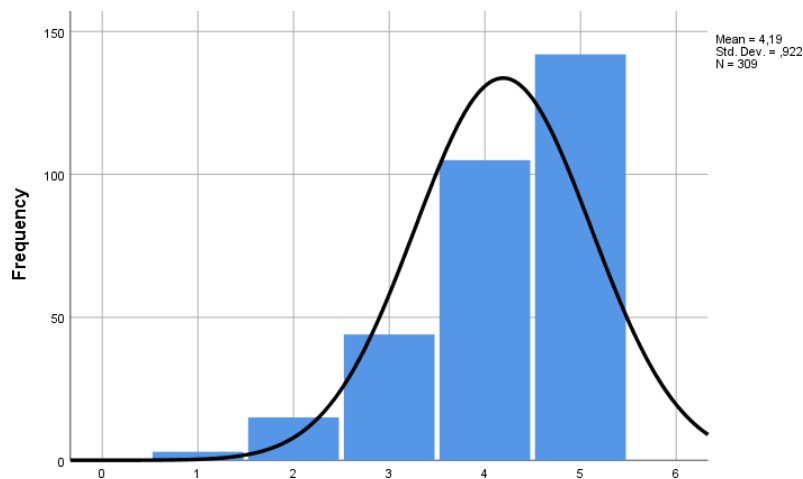
Slika 4. “Moj uređaj (mobitel, laptop...) ima jedinstveni “otisak” na internetu putem kojeg se prikupljaju podatci o meni”

Kako bi prihvatili ili odbacili ovu hipotezu, analizirali smo i 25. pitanje, “*Marketing tvrtke skupljaju podatke i prave analizu o meni na temelju mojih pretraživanja pa mi koristeći tu analizu implementiraju personalizirane oglase*” te je Kolmogorov-Smirnov testom normalnosti distribucije utvrđeno kako postoji značajno odstupanje od pretpostavki normalne distribucije, odnosno da je distribucija asimetrična; $K-S=0,269$; $df=309$; $p<0,001$.

Zaključili smo kako postoje različita mišljenja ($M=3,71$; $SD=0,963$) te da većina ispitanika (80%) misli da se takva praksa provodi na njima (34,0%) odnosno da se takva praksa definitivno provodi na njima (46,0%), što je vidljivo iz prikazanog grafa i tablice.

Tablica 5. “*Marketing tvrtke skupljaju podatke i prave analizu o meni na temelju mojih pretraživanja pa mi koristeći tu analizu implementiraju personalizirane oglase*”

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Takva praksa se nikako ne provodi na meni	3	1,0	1,0	1,0
	Takva praksa se ne provodi na meni	15	4,9	4,9	5,8
	Nisam siguran/a	44	14,2	14,2	20,1
	Takva praksa se provodi na meni	105	34,0	34,0	54,0
	Takva praksa se definitivno provodi na meni	142	46,0	46,0	100,0
	Total	309	100,0	100,0	

Slika 5. “Marketing tvrtke skupljaju podatke i prave analizu o meni na temelju mojih pretraživanja pa mi koristeći tu analizu implementiraju personalizirane oglase”

Hipoteza “*Studenti misle kako se njihov uređaj (mobitel, laptop...) ne može pratiti na internetu*” je odbačena, zato jer je većina studenata, više od 60% njih, upoznata s time da se njihov uređaj može pratiti na internetu.

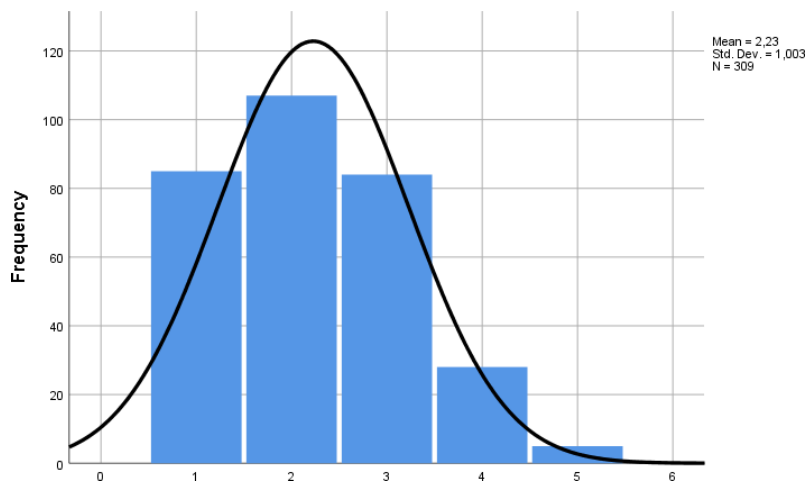
Pretposljednju hipotezu, koja glasi “*Studenti misle da bi ih fakulteti trebali upoznati sa protokolom u slučaju izvanredne situacije*”, također smo bazirali na dva pitanja iz upitnika.

Kolmogorov-Smirnov testom normalnosti distribucije 27. pitanja utvrđeno je kako postoji značajno odstupanje od pretpostavki normalne distribucije, odnosno da je distribucija asimetrična; $K-S=0,211$; $df=309$; $p<0,001$.

Za pitanje, “*Na fakultetu smo upoznati sa sigurnosnim protokolom u slučaju katastrofe*”, zaključili smo kako postoje različita mišljenja ($M=2,23$; $SD=1,003$) i da većina ispitanika (62,1%) misli da ih fakultet nikad nije upoznao s protokolom postupanja (27,5%) odnosno da ih fakultet nije upoznao s protokolom postupanja (34,6%), što je vidljivo iz prikazanog grafa i tablice.

Tablica 6, “Na fakultetu smo upoznati sa sigurnosnim protokolom u slučaju katastrofe “

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Fakultet me nikad nije upoznao s protokolom postupanja	85	27,5	27,5	27,5
	Fakultet me nije upoznao s protokolom postupanja	107	34,6	34,6	62,1
	Nisam siguran/a	84	27,2	27,2	89,3
	Fakultet me upoznao s protokolom postupanja	28	9,1	9,1	98,4
	Fakultet me u potpunosti upoznao s protokolom postupanja	5	1,6	1,6	100,0
	Total	309	100,0	100,0	

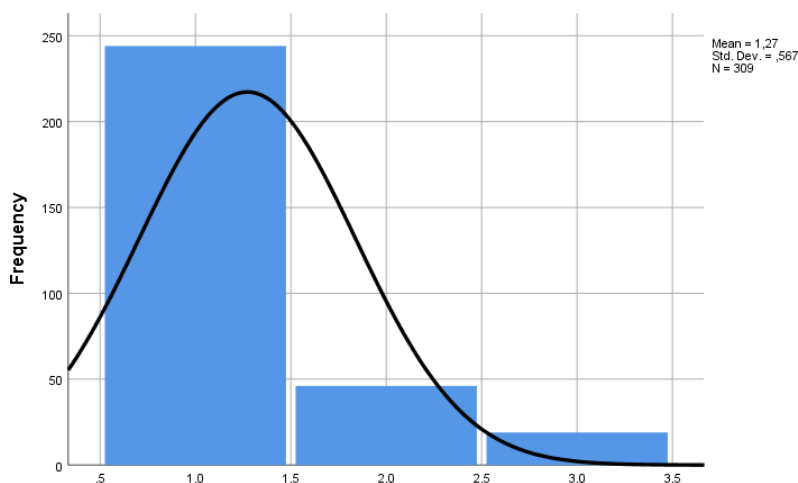

Slika 6. “Na fakultetu smo upoznati sa sigurnosnim protokolom u slučaju katastrofe “

Kolmogorov-Smirnovim testom normalnosti distribucije 28. pitanja, “*Mislite li da bi fakulteti trebali organizirati vježbe za slučaj izvanredne situacije/katastrofe?*” utvrđeno je kako postoji značajno odstupanje od pretpostavki normalne distribucije, odnosno da je distribucija asimetrična; $K-S=0,474$; $df=309$; $p<0,001$. Za navedeno pitanje zaključili smo kako postoji različito mišljenje ($M=1,27$; $SD=0,567$) i da većina ispitanika (njih 79%) misli da treba organizirati vježbe, što je vidljivo prikazanim grafom i tablicom.

Tablica 7, “*Mislite li da bi fakulteti trebali organizirati vježbe za slučaj izvanredne situacije/katastrofe?*”

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da	244	79,0	79,0	79,0
	Ne znam	46	14,9	14,9	93,9
	Ne	19	6,1	6,1	100,0
	Total	309	100,0	100,0	

Slika 7. “*Mislite li da bi fakulteti trebali organizirati vježbe za slučaj izvanredne situacije/katastrofe*”

Hipoteza “*Studenti misle da bi ih fakulteti trebali upoznati sa protokolom u slučaju izvanredne situacije*” nije odbačena, zato jer više od 60% studenata smatra da bi fakultet trebao organizirati vježbe u slučaju izvanredne situacije ili katastrofe.

Kako bi analizirali posljednju hipotezu, “*Stariji studenti izražavaju veći stupanj brige za sigurnost prilikom posjete stranim državama*”, referirat ćemo se na dva pitanja iz upitnika.

Koristili smo Kruskal-Wallis test, također neparametrijski test, koji nam pokazuje postoji li statistički značajna razlika između grupa, u našem slučaju su to tri dobne skupine. Prva dobna skupina uključuje studente koji u vrijeme rješavanja ankete imaju između 18 i 20 godinu, druga studente koji imaju između 21 i 23 godine, a treća studente u dobi od 24 godine i više. Zanimalo nas je postoji li razlika u brizi za sigurnost koja ovisi o dobi ispitanika, te ako postoji, koja dobna skupina izražava najveći stupanj zabrinutosti. Veća vrijednost rezultata ovog testa ukazuje na veće razlike između skupina koje uspoređujemo. Za pitanje “*Prije putovanja u neku zemlju informiram se o sigurnosnim rizicima koje mi nosi posjet toj zemlji*” iznosi 4,040. Moramo znati distribuciju uzorka kako bismo ocijenili je li taj iznos neobično velik. Stupanj slobode (df) je maksimalni broj logički neovisnih vrijednosti, te u našem slučaju u kojem imamo tri dobne skupine, po jednadžbi $df=N-1$ iznosi 2. Asymp. Sig. je p- vrijednost bazirana na hi-kvadratu te njena vrijednost iznosi 0,133. Kako je $p > 0,05$ ($0,133 > 0,05$), zaključujemo da razlika između skupina (u ovom slučaju dobnih) nije statistički značajna; $H(2)=4,040$, $p > 0,05$. Pitanje “*Pojava terorističkih napada utjecat će na moju odluku o posjetu nekoj zemlji*” također smo testirali Kruskal-Wallisovim testom te njegova vrijednost iznosi 0,511, a p-vrijednost iznosi 0,774 pa smo zaključili kako ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na dob ispitanika; $H(2)=0,511$, $p > 0,05$.

Tablica 8, hipoteza “*Stariji studenti izražavaju veći stupanj brige za sigurnost prilikom posjete stranim državama*”

	Test Statistics^{a,b}	
	12.	13.
Kruskal-Wallis H	4,040	0,511
df	2	2
Asymp. Sig.	0,133	0,774

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: 2. Dob

Na temelju dobivenih rezultata došli smo do zaključka kako hipoteza “*Stariji studenti izražavaju veći stupanj brige za sigurnost prilikom posjete stranim državama*” nije odbačena jer ne postoji statistički značajna povezanost između dobi studenata i brizi za sigurnost prilikom posjete stranim zemljama.

5. RASPRAVA

Nakon što smo testirali hipoteze i odlučili koje ćemo odbaciti a koje ne, možemo ih detaljnije obrazložiti.

Ljudi djeluju u skladu s normama i vrijednostima društva, u našem slučaju fakulteta. Prilagođavanje tim normama ostvaruje uspješno funkcioniranje pojedinaca te smanjuje rizik njihova odbacivanja od strane društva. Sigurnost možemo u ovom kontekstu promatrati kao stabilnu ravnotežu društvenih sustava. Naravno, nitko ne želi da nešto poremeti tu ravnotežu te ljudi žele izbjeći posljedice neželjenog događaja, a to mogu spriječiti dobrom organizacijom preventivnih mjera. Zaključujemo kako bi državi, kao glavnom sigurnosnom akteru, trebalo biti u interesu osigurati neometano odvijanje obrazovanja, na svim razinama, jer je to jedan od njenih temelja i način na koji se može razvijati te uspješnije konkurirati ostalim državama na svim poljima. Nijednoj državi ne bi trebalo biti u interesu da se zbog manjka kontrole i neprovođenja preventivnih mjera događaju nepovoljni događaji, posebice unutar obrazovnog sustava, koji već ima razrađenu strukturu u koju se mogu implementirati mjere zaštite. Kada pogledamo mišljenja i stavove studenata, primjećujemo da su i oni svjesni kako su njihovi fakulteti otvoreni svim posjetiteljima te ne provode kontrolu istih. Nažalost, ne možemo, niti bi trebali podrazumijevati, kako će bilo koji pojedinac koji ulazi u zgradu fakulteta imati “dobre” namjere to jest da ne planira izvršiti napad bilo kakve vrste. Ispitani studenti također misle da im prisutnost zaštitarske službe na fakultetu te videonadzor ne bi ugrožavao privatnost, štoviše, osjećali bi se sigurnije. Iz toga možemo zaključiti kako studentima uvođenje tih mjera zaštite ne bi bilo problematično što bi uvelike olakšalo uvođenje nadzora. Uvidjeli smo kako studenti također prepoznaju kako bi fakulteti trebali preuzeti odgovornost po pitanju edukacije u slučaju izvanrednih situacija, kao što su prirodne katastrofe ili teroristički napadi. Na njihovu odluku o posjetu nekoj zemlji utjecat će pojava terorističkih napada, što znači da se informiraju o sigurnosnoj situaciji i ne shvaćaju rizike olako. Zanimljivo je kako smo ovo zaključili neovisno o godinama studenata. Oni već s 18 godina imaju izgrađen stav o tome da se potrebno informirati o sigurnosnim rizicima, iako možemo pretpostaviti da u toj dobi nisu bili u mogućnosti sami putovati u daleke zemlje.

Iz navedenog možemo zaključiti kako studenti imaju razvijenu sigurnosnu kulturu te kako su kroz dosadašnje iskustvo razvili određene sigurnosne stavove i znanja koji se mogu unaprijediti.

Nedostatak ove ankete je veličina uzorka, on je puno manji od planiranog no na taj dio istraživanja nismo mogli utjecati jer smo se oslonili na studentske referade. Također, anketu je ispunilo 3,4 puta više studentica nego studenata, no ne znamo kako se kreću omjeri studentica i studenata u cjelokupnoj populaciji na Sveučilištu i je li naš uzorak reprezentativan i s obzirom na ovaj podatak. Iz toga što smo imali 3 puta ispitanica nego ispitanika, također zaključujemo da stavovi studentica prevladavaju te da rezultati upitnika i svih hipoteza mogu biti preslika stavova samo studentica.

6. ZAKLJUČAK

Društvo bi trebalo težiti identificiranju neželjenih događaja i implementirati mjere kojima će ih spriječiti. Provedeno istraživanje pruža nam temeljnu sliku stavova studenata o sigurnosti, no mi smo se fokusirali na njihov odnos prema sigurnosti na fakultetu te manjkavost provedbe kontrole i zaštite.

Ukazali smo na jedan poveći problem koji primjećuju i studenti, a to je da ulazak u zgrade fakulteta nije reguliran te smo ispitali i njihove stavove oko rješavanja tog problema uvođenjem nadzora, na što su pozitivno reagirali.

Sigurnosna kultura prisutna je svuda oko nas, od nekih temeljnih i neprepoznatih primjera poput učenja osnovnih prometnih znakova prije polaska u osnovnu školu do složenih mjera tehničke zaštite s kojima se većina nas neće nikada ni susresti.

Sigurnosnu kulturu bi trebalo identificirati i razvijati kako bi cjelokupno društvo, a time i država, napredovalo unutar svojih granica, a i šire.

7. LITERATURA

1. Lincoln R. J., Didier G. Durkheim and Organizational Culture. IRLE Working Paper No. 108-

04. University of Berkeley [Internet]. 2004 [pristupljeno 26.01.2022.]. Dostupno na: <https://www.irle.berkeley.edu/files/2004/Durkheim-and-Organizational-Culture.pdf>

2. kultura. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 7. 7. 2022. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34552>>.

3. Milanja, C. Konstrukcije kulture – Modeli kulturne tranzicije u Hrvatskoj 19. stoljeća. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar; 2012. 315 str.

4. Haralambos, M., Holborn, M., Sociologija: Teme i perspektive, Zagreb: Golden marketing;, 2002. 1116 str.

5. Janković, J., Obitelj u fokusu. Zagreb: Et cetera; 2008. 267 str.

6. Mesić M. Pojam kulture u raspravama o multikulturalizmu. *Nova Croatica* [Internet]. 2007 [pristupljeno 07.02.2022.];1 [31](1 [51]):159-184. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/174682>

7. Virkus, S. Learning object - Information culture [Internet]. Tallin: Tallin University, Institute of Information Studies; 2012 [pristupljeno 29.01.2022.] Dostupno na: <https://www.tlu.ee/~sirvir/Information%20and%20Knowledge%20Management/Information%20Culture%202/index.html>

8. Tuđman, M., Boras, D., Dovedan, Z. Uvod u informacijsku znanost. Zagreb: Školska knjiga; 1992. 230 str.

9. Organizacija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. [pristupljeno 20.04.2022.] Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=45461>;
10. Arbanas K. Ključni čimbenici kulture informacijske sigurnosti. Policija i sigurnost [Internet]. 2020 [pristupljeno 03.02.2022.];29(4/2020):376-388. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/247822>
11. Pavković, D. Sigurnost na radu u funkciji organizacijske kulture. Sigurnost [Internet]. 2006[pristupljeno 05.04.2022.];48(3):285-294. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/7882>
12. Brčić, R. Organizacijska kultura u funkciji djelotvornosti upravne organizacije Ekonomski pregled [Internet]. 2002 [pristupljeno 18.03.2022.];53(11-12):1048-1069. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/28535>
13. Oreč E. Organizacijska kultura kao važan element u stvaranju konkurentske prednosti poduzeća : Završni rad [Završni rad]. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku; 2020 [pristupljeno 28.01.2022.] Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:61134>
14. Žugaj M, Bojanić-Glavica B, Brčić R. Organizacijska kultura u funkciji uspješnosti poslovanja organizacije. Ekonomski vjesnik [Internet]. 2004 [pristupljeno 28.03.2022.];XVII(1-2):17-29. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199831>
15. Bilandžić M. Kultura i nacionalna sigurnost: prilog raspravama kritičkih sigurnosnih studija. *Studia ethnologica Croatica* [Internet]. 2018 [pristupljeno 31.01.2022.];30(1):227-250. <https://doi.org/10.17234/SEC.30.5>
16. Mihalinčić M. Suvremena sigurnost, novi rizici i razvoj preventivnih modela kriznog

upravljanja u Republici Hrvatskoj [Disertacija]. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti; 2020 [pristupljeno 19.04.2022.] Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:114:285823>

17. Kononov SV, Zhukov AV. The Philosophy of Security in the Globalizing Culture System. TAKSAD [Internet]. 2020 [pristupljeno 22.03.2022.];9(3):415-22. Dostupno na: <http://kutaksam.karabuk.edu.tr/index.php/ilk/article/view/2848>

18. Stone, M. Security According to Buzan: A Comprehensive Security Analysis. Columbia University [Internet]. 2009 [pristupljeno 29.01.2022.] Dostupno na: http://geest.msh-paris.fr/IMG/pdf/Security_for_Buzan.mp3.pdf

19. Kržalić, D., Alispahić, B. Pojam i elementi sistema sigurnosti Društvena istraživanja: Journal for General Social Issues. [Internet]. 2020 [pristupljeno 15.03.2022.] 2:61-70. Dostupno na: <https://www.ceps.edu.ba/Files/DIT/Godina%206%20Broj%202/4.pdf?ver=1>

20. Nobile M. Pojam sigurnosti u terminologiji međunarodnih odnosa. Politička misao [Internet]. 1988 [pristupljeno 02.03.2022.];25(4):69-80. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/113633>

21. Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske (NN 73/2017) [pristupljeno 27.03.2022.] Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_07_73_1772.html

22. Bilandžić M. Prema strategiji "nacionalne" sigurnosti Europske unije? – Analiza Strategije unutarnje sigurnosti Europske unije. Policija i sigurnost [Internet]. 2012 [pristupljeno 31.01.2022.];21(1):49-69. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/84274>

24. Likertova ljestvica. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. [pristupljeno 11.02.2022.] Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=36507>

26. Normalna raspodjela. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. [pristupljeno 07.02.2022.] Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44097>>

27. Standardna devijacija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. [pristupljeno 07.02.2022.] Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=57758>>

INTERNET IZVORI:

23. Sveučilište u Splitu [Internet] [pristupljeno 29.01.2022.] Dostupno na: <https://www.unist.hr/sveuciliste/o-sveucilistu/sveuciliste-danas>

25. Survey Monkey [Internet] [pristupljeno 28.01.2022.] Dostupno na: <https://www.surveymonkey.com/mp/margin-of-error-calculator/>

28. Easton, V., McColl, J. Statistics Glossary v1.1 [Internet]. 1997 [pristupljeno 07.02.2022.] Dostupno na: <http://statstutor.ac.uk/resources/steps-glossary/glossary/nonparametric.html>

29. Phoenix, J. What is a digital fingerprint? [Internet]. 2021. [pristupljeno 05.02.2022.] Dostupno na: <https://understandingdata.com/what-is-a-digital-fingerprint/>

30. Vincente, V. What are personalized ads, and how do they work? [Internet]. 2021. Dostupno na: <https://www.howtogeek.com/730581/what-are-personalized-ads-and-how-do-they-work/>

8. SAŽETAK

Sigurnosna kultura

Tema diplomskog rada Sigurnosna kultura je definirati pojam sigurnosne kulture te istražiti stavove i mišljenja studenta Sveučilišta u Splitu po pitanju sigurnosti. U radu se definiraju osnovni pojmovi poput kulture, sigurnosti, organizacijske te informacijske kulture kako bi postavili temelje istraživanja. Proveden je upitnik kako bi se ispitale hipoteze. Do rezultata se došlo koristeći program “Statistical Package for the Social Sciences”. Anketni upitnik sastojao se od uvodnog dijela te pet tematskih cjelina, počevši sa povjerenjem kojeg studenti polažu u fakultet po pitanju sigurnosnih procedura i postupaka, slijede osobni stavovi studenta o sigurnosti, poznavanje novih tehnologija, zaštita podataka prilikom korištenja interneta te edukacija po pitanju sigurnosti.

Zaključili smo kako studenti imaju izgrađena temeljna mišljenja o sigurnosti te da postoji dobra podloga za njihov daljnji razvitak.

Ključne riječi: sigurnost, kultura, informacijska kultura, organizacijska kultura, sigurnosna kultura

9. SUMMARY

Security culture

The topic of the thesis Security culture is to define the concept of security culture and explore the attitudes and opinions of students at the University of Split on security. The paper defines basic concepts such as culture, security, organizational and information culture in order to lay the foundations of research. A questionnaire was conducted to test the hypotheses. The results were obtained using the program "Statistical Package for the Social Sciences". The questionnaire consisted of an introductory part and five thematic units, starting with the faculty's attitude towards security risks, personal views on security, security technology, security procedures and security issues.

We concluded that students have developed basic opinions about safety and that there is a good basis for their further development.

Key words: security, culture, informational culture, organizational culture, security culture

10. ŽIVOTOPIS

Osobni podatci:

Ime i prezime: Leona Božić-Đeneš

Datum i mjesto rođenja: 01.02.1997., Požega

E-mail: leonabožicdj@gmail.com

Podatci o obrazovanju:

- 2019.-2021- Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za forenzične znanosti, Diplomski studij forenzike, modul Forenzika i Nacionalna sigurnost
- 2015.-2019. Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Preddiplomski sveučilišni studij Sociologija
- 2011.-2014. Prirodoslovno-matematička gimnazija Požega

Jezici: engleski jezik

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

Sveučilišni odjel za forenzične znanosti

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, Leona Božić-Đeneš, izjavljujem da je moj diplomski rad pod naslovom Sigurnosna kultura rezultat moga vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Nijedan dio ovoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan bez citiranja i ne krši ičija autorska prava.

Izjavljujem da nijedan dio ovoga rada nije iskorišten u ijednom drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Split, _____

Potpis studenta/studentice: _____

PRILOZI:

POPIS SLIKA:

Slika 1. “Mislím da (bi) videonadzor ugrožava(o) moju privatnost”	25
Slika 2. “Videonadzor i/ili zaštitar bi mi ulijevali osjećaj sigurnosti dok sam na fakultetu “	26
Slika 3. “U zgradu mog fakulteta ne može ući bilo tko jer se provodi kontrola i identifikacija na ulazu”	28
Slika 4. “Moj uređaj (mobitel, laptop..) ima jedinstveni “otisak” na internetu putem kojeg se prikupljaju podatci o meni”	30
Slika 5. “Marketing tvrtke skupljaju podatke i prave analizu o meni na temelju mojih pretraživanja pa mi koristeći tu analizu implementiraju personalizirane oglase”	31
Slika 6. “Na fakultetu smo upoznati sa sigurnosnim protokolom u slučaju katastrofe “	33
Slika 7. “Mislíte li da bi fakulteti trebali organizirati vježbe za slučaj izvanredne situacije/ katastrofe?”	34

POPIS TABLICA:

Tablica 1, “Mislím da (bi) videonadzor ugrožava(o) moju privatnost”	24
Tablica 2, “Videonadzor i/ili zaštitar bi mi ulijevali osjećaj sigurnosti dok sam na fakultetu“	25
Tablica 3, “U zgradu mog fakulteta ne može ući bilo tko jer se provodi kontrola i identifikacija na ulazu”	27
Tablica 4, “Moj uređaj (mobitel, laptop..) ima jedinstveni “otisak” na internetu putem kojeg se prikupljaju podatci o meni”	29
Tablica 5, “Marketing tvrtke skupljaju podatke i prave analizu o meni na temelju mojih pretraživanja pa mi koristeći tu analizu implementiraju personalizirane oglase”	31
Tablica 6, “Na fakultetu smo upoznati sa sigurnosnim protokolom u slučaju katastrofe“	32
Tablica 7, “Mislíte li da bi fakulteti trebali organizirati vježbe za slučaj izvanredne situacije/ katastrofe?”	33
Tablica 8, “Stariji studenti izražavaju veći stupanj brige za sigurnost prilikom posjete stranim državama”	35

POPIS PITANJA ANKETNOG UPITNIKA:

1. Spol (m/ž/ostalo)
2. Dob (raspon 18-20, 21-23, 24 i više)
3. Stupanj obrazovanja (preddiplomski/diplomski studij)
4. Na kojem fakultetu studirate (odabir s liste:)
5. Mjesto u kojem ste proveli veći dio života (grad/ruralno područje)
6. Postoji li na vašem fakultetu video nadzor? (da/ne znam/ne)
7. Mislim da (bi) videonadzor ugrožava(o) moju privatnost. (skala 1-5)
8. Ima li vaš fakultet zaštitarsku službu? (da/ne znam/ne)
9. Video nadzor i/ili zaštitar bi mi ulijevali osjećaj sigurnosti dok sam na fakultetu (skala 1-5)
10. U zgradu mog fakulteta ne može ući bilo tko jer se provodi kontrola i identifikacija na ulazu. (skala 1-5)
11. Važno mi je osjećati se sigurno na mjestima na kojima se krećem (ulica, trgovački centar, fakultet...) (skala 1-5)
12. Prije putovanja u neku zemlju informiram se o sigurnosnim rizicima te zemlje (skala 1-5)
13. Pojava terorističkih napada utjecat će na moju odluku o posjetu nekoj zemlji. (skala 1-5)
14. Ne bih upisao/la fakultet na kojem se dogodio teroristički ili bilo kakav drugi oblik napada. (skala 1-5)
15. Mislim da je Hrvatska sigurna zemlja za život i odmor (skala 1-5)
16. Redovito se informiram po pitanju sigurnosti i poduzimam mjere zaštite (npr zaštita osobnih podataka na internetu...) (skala 1-5)
17. Fakulteti bi trebali provoditi edukacije po pitanju zaštite podataka (skala 1-5)
18. Znam što je *phishing* napad i kako ga prepoznati (skala 1-5)
19. Pomažem starijim generacijama (roditelji, bake i djedovi...) u korištenju novih tehnologija (skala 1-5)
20. Znam kako doći do više podataka o osobi ako mi je poznato samo njeno ime i prezime (skala 1-5)
21. Moji osobni podatci s kojima raspolaže fakultet su sigurni i nisu dostupni trećim osobama (skala 1-5)

22. Pročitam uvjete na koje pristajem kada se slažem s *Uvjetima korištenja XX* na internetu (skala 1-5)
23. Znam što su internetski *kolačići* i čemu služe (skala 1-5)
24. Moj uređaj (mobitel, laptop...) ima jedinstveni *otisak* na internetu putem kojeg se skupljaju podatci o meni (skala 1-5)
25. Marketing tvrtke skupljaju podatke i prave analizu o meni na temelju mojih pretraživanja pa mi na temelju te analize implementiraju personalizirane oglase (skala 1-5)
26. Znam kako postupiti u slučaju katastrofe (požar, potres, teroristički napad...) (skala 1-5)
27. Na fakultetu smo upoznati sa sigurnosnim protokolom u slučaju katastrofe. (skala 1-5)
28. Mislite li da bi fakulteti trebali organizirati vježbe za slučaj izvanredne situacije/ katastrofe? (da/ne znam/ne)
29. Znam kako prepoznati i postupiti u slučaju da netko izvrši hakerski napad na moj uređaj (skala 1-5)
30. Fakultet ulaže u mjere zaštite tehničke sigurnosti (alarmi, protupožarna vrata...) (skala 1-5)